

ADVERSVS SA-
CRAMENTARIORVM

ERROREM PRO VERA CHRIST

sti præsentia in Cœna

Domini,

HOMILIAE DVAE, AVTH

TORE NATHANAELE

NESEKIO.

THEOPOLI.

M. D. LXXV.

1
1
V
1
1
n
i
a
a
f
f
n
c
u
P

HOMILIA PRIMA³

HABITA VII. APRIL.

LIS, 1574

DICTVRVS de Coena Domini initium faciam à Domini verbis ex capite Iohan. 17. Hæc est, inquit Dominus, vita æterna, vt te cognoscant solum verū Deum, & eum quē misisti Iesum Christum. Ex his igitur verbis duo intelligimus. Primum, à Dei veri, qui etiam vnicus est, notitia pendere salutem nostram. Alterum, hanc notitiam ad salutem nobis demum patefactam esse in Filij persona, ita vt qui de Deo extra Christum sapiat, nihil ad salutem sapiat. Ex eo etiam illud efficitur, perspecta nobis persona & officio Christi (hæc enim duo simul coniungenda sunt) intelligi simul à nobis vitæ æternæ veram vnicamque rationem. Et quum controversia de Coena Domini ad hunc scopum referenda sit, illud quoque faten

A 2

dum

dum est, non posse dirimi controuersias de his rebus exortas, neque intelligi quid verè sit nobis constituendū de Cœna Domini, nisi initium faciamus ab ijs quæ cognoscenda sunt de Iesu Christo. Itaque antequam ad rē ipsam accedamus, quid sit de Christo nobis ex Dei verbo credendum explicabimus. Res ipsa certè indicabit posito illo fundamento futurum vt multi errores sua sponte corruant & euanescant. Certum enim est multas agitatas quæstiones inde natas esse, quòd qui vsque adeò pertinaciter illa sua dogmata defendunt, aut non intellexerunt aut dissimularunt quid de Christo sit nobis sentiendum. Positis igitur aliquibus, ad hanc amussim deinde exigemus varias ac etiam repugnantes de Cœna Domini opiniones, & quæ principijs illis immotis respondent, veras, quæ discrepabunt falsas affirmabimus. In Christo igitur dico duo esse potissimū nobis considerata, Personam & officium. Personæ nomine intelligimus ipsum.

ipsummet Christum. Officiū autem vocamus munus illi impositum à Patre nobis seruandis, quod ipse perfectissimè & cumulatissimè obiit. Primo autem loco dicendum de ipsa Persona Christi, quam certe necesse est eiusmodi statui, vt illud munus sustinere & implere prorsus potuerit. Nisi enim constet talem esse Christum, vt omnia necessaria & congruentia suo muneri implere potuerit, frustra de eius officio differemus. Sunt igitur in Christo duo considerata, nature videlicet ex quibus constat, & ipsa Persona ex ijs veluti cōflata. Per naturas non intelligimus vim naturalem, vt cū dicimus hanc esse naturam hominis, belluæ, stirpis huius vel illius rei, neque vim formalem: essent enim duæ personæ ex quibus Christus constitueretur, sed illas duas *scias* ex quibus persona Christi constituitur. vt, verbi gratia, si dicamus hominem cōpositum ex duabus naturis, vt a spiritali, quæ est animæ natura, altera corporca, quæ est corporis. Sic etiā di-

cimus Christum constare ex duabus naturis, quarum una est Deitas, altera Humanitas. Obiter autem hoc dicā, cogi nos nouo sermone uti ad uitandos nouos errores, aut interpolatos quibus multi hodie sese implicāt. Ut enim suo loco dicemus, exorti sunt nostra memoria, q̄ renouato partim errore Eutychetis, partim Nestorij, pro Deitate inuehūt diuinitatē. ideo cogimur nunc Deitatem à Diuinitate distinguere. Et sanè non temere Paulus ubi dicit plenitudinem diuinitatis habitare in Christo, vsus est non θεότης sed θεότης nomine. Hæc enim, ut alia multa, Græci nescio quo modo multò melius exprimūt quàm Latini, quemadmodum etiam in hoc argumento multò libentius ἀνδρωπότης, id est, si loqui Latinè sic liceat, humanitatem quàm humanitatem perspicuitatis causa dixerim. Itaque in p̄sona Christi intelligimus duas esse εἰσias, nempe Deitatem & Humanitatem. Sic loquitur Athanasius in suo illo celebri symbolo, ὁμοῦσιος Patri, id est,

est, θεός ἐκ τῆς οὐσίας τῷ πατρὶ, ἀνθρώπος ἐκ
 τῆς οὐσίας τῆς μητρὸς, id est, ὁμοούσιος no-
 bis. Postea vſa est Ecclesia nomine
 φύσεως, id est, Naturæ, ὁμολογῶμεν, in-
 quit Synodus Chalcedonēsis, Filium
 constare ἐκ δύο φύσεων. Nec sanè teme-
 re vsurpatum est φύσεως nomē. quan-
 quam si vocabuli proprietatem spec-
 temus, vox φύσεως non competit di-
 uinitati. Venit enim παρὰ τὸ φύνεσθαι,
 id est, nasci, quod rei creatæ, non ipsi
 Deo creanti competit. Ratio igitur
 quæ mouit patres vt hac voce vteren-
 tur, hæc videtur fuisse, quòd aduersus
 Eutychetem disceptarent, à quo non
 tantùm istæ naturæ, sed etiam natu-
 rarum proprietates confundebantur.
 Quoniam igitur Eutyches vtrunque
 errorem illum tuebatur, & nomen
 τῆς φύσεως præter οὐσίαν ipsas quoque
 proprietates declarat, quibus natura
 illa definitur & secernitur à reliquis,
 idcirco nomen φύσεως videtur à Patri-
 bus vsurpatum. Statuamus in summa
 quum Christum dicimus ex duabus
 naturis constare, intelligere nos dei-

tatem & humanitatem, θεότητα καὶ ἀν-
 θρωπότητα. Iam veniamus ad vocem
 Personæ. Personam dixerunt tandem
 quod priores appellabant ὑπόστασις, &
 Latini nomen hoc Personæ retinue-
 runt. Cæterum in diuinis distinguun-
 tur οὐσία & ὑπόστασις, hoc modo : Per
 ὑπόστασις significantur quæ subsistunt
 in communi essentia, adiuncta pro-
 prietate, quæ una hypostasis ab altera
 secernitur. Nomine igitur οὐσίας, Deus
 siue Deitas ipsa significatur : ὑπόστασις
 autem dicuntur, Pater, Filius, & Spi-
 ritus sanctus. Non autem est temere
 factum, ut Ecclesia usurparit nomen
 Personæ, quod Boëtius sic definiuit,
 ut diceret esse proprietatem commu-
 nicabilem rationalis substantiæ, quo-
 niam nimirum multi duabus his vo-
 cibus ὑπόστασις & οὐσίας promiscuè
 utebantur, maximo errore. Sic Latini
 pro subsistētia siue persona dixerunt
 substantiam, id est, ut Dialectici lo-
 quuntur, οὐσίαν substantiam appel-
 lant. Ergo ut hæc ambiguitas vitaretur,
 cœpit usurpari vox προσωπον. Iam
 dicamus

dicamus planius, vbi agitur de Christo, quid vocemus Personam, An illud, quod veluti compositum est ex Deitate assumente & carne assumpta, ita, vt, si liceat nobis Christum in partes secare, pars illius personæ sit Deitas, & pars altera humanitas? Nequaquam. Nec enim Christus vocatur Persona propriè humanitatis respectu, sed diuinæ tantum, quanquam non ab humanitate separata. Causa hæc est, Si substitisset natura humana antequam assumeretur à diuina, id est, à Verbo, iam esset vnio duarum personarum non naturarum, ac proinde Christus esset persona conflata ex duabus personis. Hinc multa absurda, incōmoda ac planè etiam impia consequerentur, de quibus nunc non est dicendi locus. Itaque sic statuendum est. Naturam diuinā assumpsisse humanam formando illam, & dum formaretur assumpsisse, id est, humanam naturam Christi nunquā existisse nisi in Deitate. Idcirco humana natura in Christo non est persona, sed

humanitas subsistit in persona Verbi. Itaque Christus non est persona duplex, siue cogitatione siue re ipsa, sed duarum est naturarū vnica persona. Nam Verbum est simul natura & persona, humanitas autem non est aliud per se quàm natura, quæ (vt loquuntur in scholis) personatur & sustentatur in Deitate assumente, vt iam non sint duo filij, vnus videlicet æternus & naturalis siue ex essentia Dei patris, alter verò creatus & adoptatus, sed vnicus ille æternus Dei filius, vnitam sibi naturam sustentans, vt non duo sint Christi, sed vnicus, Deus simul & homo, ex quo sibi naturā assumptam vniuit. Iam habemus quid vocemus Christi personam, nempe filium Dei manifestatū in carne. Veniamus iam ad vocem vnionis. Est enim vnitio illud, quo copulantur istæ duæ naturæ, Deitas seu Verbi hypostasis, & humanitas. Græci ἑνωσις appellant: copulationem videlicet duorū vel plurium, talem, vt ex ijs pluribus vnum aliquid euadat. Sunt autem multæ species

ἑνωσις

ἐν ὅλῳ. Nam interdum natura cum forma, accidens cum subiecto, partes cum partibus ad constituendum totum vniuntur. Aliud ergo est vnitio; aliud vnitas. Nam vnitas non est numerus, nec necessario præsupponit numerum, nisi in compositis, sed est initium numeri. Ideò vnitatem quidem personæ, vnitionem autem naturarum ponimus in Christo. Ista vocabula sunt obseruanda, quorum neglectio magnas in his disputationibus confusiones parit. Certè res sunt prorsus diuersæ ἐν ὁσίῃ & ἐν ὁμίῃ. Siquidem in mysterio Trinitatis vnitas est essentiæ, Trinitas in personis. Contrà in Christo vnio est naturarum, & vnitas personæ. Rectè ergo Patres dixerunt, in diuinis non esse Aliud & Aliud (nam in diuinis est vnica simplicissima essentia:) sed esse Alium & Aliū. nam alius Pater, alius Filius, alius Spiritus sanctus. Causa est, quia quum dicimus Alius, personā intelligimus: cū Aliud, naturam. Non est itaque Aliud in diuinis. esset enim multiplicatio

catio Deorum. In Christo contrā est Aliud & Aliud (quia Deitas aliud est quā humanitas:) non Alius & Alius, quia vnicum est ὁ ὡς ἀμείνονος Christus, constans nō ex duabus personis, sed ex natura assumpta, quæ subsistit in diuina. Iam veniamus ad pleniorē vnionis explicationem. Vnionis hæc species hypostatica vocatur: ex cuius vera definitione pendet refutatio maximorum errorum, quibus hodie nimium multi laborant, sicut intelligemus quando ventum erit ad rem ipsam. Vnio igitur hypostatica describenda nobis est ex ipso Dei verbo. Primum dicit Esaias hunc nostrū seruatorē esse Emanuelem, id est, nobiscum Deum. Iohannes autem explicans impletionem huius prophetiæ, inquit, Verbum caro factum est. Quia verò quippiam potest dici fieri multis modis, explicatur ille modus ab Apostolo in Epistola ad Galatas, cū ait, Filium assumpsisse semen Abrahæ. Nomen ergo assumptionis declarat illud Iohannis: Et Verbum caro factum

factum est, & hoc utrūque rursus explicat quomodo Christus sit nobiscū Deus: & hæc omnia coniuncta vnionem hypostaticam definiunt. Cæterum qui locum illum Iohannis ex Epistola ad Hebræos nō sunt interpretati, inciderūt in varios errores. Nam alij interpretati sunt, Verbum esse factum carnem, quod Verbum fuerit assumpto corpori instar animæ, nempe vt sicut anima coniuncta cum corpore hominem informat, ita Filij hypostasis assumpsit corpus illud, vt sic Christus euaderet. Priuarunt igitur illi Christum anima humana, cuius loco Deitatem substituerunt. At qui præterquàm quod hoc Apollinarij dogma perspicuis Scripturæ testimonijs refellitur penè infinitis, nisi animam quoq; assumpsit Verbum, perire animas nostras necesse fuerit, quum id demum seruetur, quod Christus in se se instaurauit: neque propriè passus fuerit Christus, quum propriè afficiatur anima, vt alia absurdissima præternittam. Alij commenti sunt
pro

pro vera carne spectrum quoddam,
 eoque detorserunt ὁμοιώματες nomē
 in his Pauli verbis, Factus in similitu-
 dine carnis peccati, quos δοκίτας ap-
 pellarunt. Horum si vera esset senten-
 tia, non esset Christus reipsa Iesus si-
 ue Seruator, vt qui reipsa neq; natus
 neque passus fuisset pro nobis. Sunt
 qui repudiatis istis erroribus incidāt
 in alios, non minus absurdos & dete-
 standos, quia, vt ille inquit, Dum vi-
 tant stulti vitia, in contraria currunt.
 Nestorius enim sic interpretatus est,
 Verbum caro factum est, id est, Dei-
 tas Filij Dei plenissimē effudit suam
 ἐνέγχαυ in illam assumptam carnem,
 quā interpretatio si vera est, Christus
 non est Deus, sed diuinus: & quanuis
 inter sanctos excellentissimus, non
 tamen adorandus, neq; seruator ha-
 bendus, quum tamen Paulus Christo
 non tribuat θεότητος, sed θεότητος πλῆ-
 ρωμα, & longē sit aliud θεάνθρωπον esse,
 quā θεόφωρον. Itaq; Nestorius Chri-
 stum facit non vnione ipsiusmet hy-
 postaseos Verbi Deum, sed παρυσία
 tantum

tantum & ἐκφυγία siue donorum effusione diuinissimum: & præterquam quod Christi personam dissoluens, purum hominem cum facit, personam etiam ponit in carne, quum contra caro assumpta in Deitate assumente sustentetur. Eutyches in contrarium errorem lapsus existimauit his verbis, Verbum caro factum est, id significari, Verbi hypostasim mutatam esse in carnem, & pro vnione naturarum substituit Deitatis abolitionem, id est, pro luce tenebras: qua in re turpissime hallucinatus est. nam præterquam quod Deitas est immutabilis, si verum est, quod Eutyches dicit, desierit Verbum esse Deus, simulatque factum est caro, quia quod mutatum est, desijt esse quod erat: veluti quum virga Moysis mutata esset in draconem, desijt esse virga, & coepit esse draco: sicut docet Aristoteles priuatione siue abolitione vnus formæ induci alteram. Quod si negetur abolitio, vt statuatur permixtio, siue ipsarum naturarum, id est, deitatis & humanitatis, siue proprietatum

tatum alterutrius, efficietur quod etiam est illo absurdus, Christum videlicet, nec Deum esse nec hominē, sed quiddam tertium ex utroque conflatum, sicuti mulsum nec vinum est nec mel, sed quiddam ex utroque compositum. Et quid istis erroribus portētosius fingi potest? Refutantur autem brevissimē simul & solidissimē omnes isti errores vnicō Assumendi verbo rectē explicato, id est, ex alijs Scripturæ collatis locis. Cedō igitur tandem quid est unio hypostatica in Christo? Est assumptio humanæ naturæ sustentatæ à diuina, id est talis ut ex illa unione prodeat vnicum ἡ ὁ ἰσᾶς *μὴ ὅμοιον*, in quo natura illa diuina, id est, hypostasis Verbi dominatur. Iterum repeto. Unio hypostatica ea est, ex qua resultat vnica hypostasis, cui declarandæ Patres vsi sunt similitudine corporis & animæ, authore præsertim Athanasio illo istius veritatis cōstantissimo & fortissimo vindice. Anima igitur quædam iuncta cuiuspiam corpori constituit vnum quoddam superpositum,

positum, ut Petrum, Paulum, Ioan-
nem. Sic verbum æternum Patris as-
sumpsit carnem illam virginis, id est,
eam ita sibi propriam effecit, ut hinc
euadat illud suppositum, quod voca-
tur Christus. Hoc mysterium ita no-
bis considerandum esse, liquido appa-
ret ex verbis Ioannis 10. cap. Potesta-
tem habeo ponendi animam meam,
& rursus assumendi eam. Necesse est
enim Christum sic locutum esse vel
seorsim secundum corpus aut secun-
dum animam, vel secundum corpus
& animam simul, vel distinctè secun-
dum Deitatem. Secundum corpus
seorsim consideratum non potuit sic
loqui Christus, quia non dicitur cor-
pus ponere, vel accipere animā, quā
tribui non possit actio tam præstans
instrumēto, quod animæ potius sub-
iicitur. An verò seorsim habita animę
ipsius ratione? nequaquam. Nam di-
cendum potius fuerat Christo, Pote-
statem habeo deponendi me ipsam,
& rursus me ipsam assumendi. Certè
in resurrectione nō iterum assumitur

B

anima,

anima, sed corpus. ergo ista non possunt tribui Christo siue secundū corpus, siue secundum animam. Num ergo secundum istud utrunque? Imò necesse est hoc referre ad tertium aliquid, quod dicatur ponere & assumere animam suam. Christus igitur secundum Deitatem suam sic locutus est, & quum dicat se potestatem habere deponendæ animæ & rursus sumendæ, rursus patefit illud, quod tractamus mysterium. Sic enim significatur ipsæ naturæ reipsa sic coniunctæ, ut non duo, sed vnum, & quidem absq; confusione cōstituatur, altera tamen dominante. Et obseruandū est Christum dicere, Potestatem habeo deponendi animā, nō quamuis sed meam. Nō potest igitur hoc eò referri, quòd Deus sit omnium extantium rerum dominus: sed declarat hanc animam quam depositurus est, aliter suam esse quàm reliquorū animas. Quomodo ergo Christi est? nempe vnione hypostatica. Dicit Scriptura Deū habitare in nobis. idem tamen non habitat in sanctis

sanctis vnitione ista. Nostra enim corpora sic sunt tēpla Spiritus sancti, vt tamen nō constituent vnū *ἑν* cum Spiritu sancto, quum homo sanctificatus, seorsim sit vnum quiddam, & Spiritus sanctus itidē, nempe Deus æternus. Sic Dæmon & quispiam dæmoniacus cōiunguntur. sed Spiritus impurus non est in homine, vt anima in corpore. Manet enim seorsim Dæmon vnum quiddā, quale est hospes in hospitio: & vicissim dæmōiacus sic est Dæmoni hospitium, vt alius sit hospes. Nos autem sic dicimus habitare Verbi hypostasim in illa humanitate assumpta, vt ei se vnierit vnione hypostatica, sic nimirū, vt assumpta illa natura sustētata in assumente cōstituat vnū suppositū, quod est verbū æternū Dei. Ex eo consequitur non esse duos Filios Dei, multò minùs duos Christos, vnum Mariæ, alterū Dei filiū, sed vnicum Emanuelem ac Seruatorem. Hæc est vera descriptio vnionis hypostaticæ, sicut multò etiā magis liquebit, si cū hac veritate cōparemus istius

B 2 vnionis

vnionis descriptiones partim ex ueteribus hæresibus repetitas, partim recens illis interpolatis excogitatas. Primum sunt qui aperte dicant, habitationem Dei in Christo non esse aliter considerandam in Christo, quam in reliquis hominibus, imò etiā in reliquis rebus creatis. Scripsit hoc totidē uerbis in suis illis, quibus classicum cecinit thesibus Iacobus Andreas, nempe habitationem Filij Dei in Christo nō aliter considerari quam in rebus omnibus creatis, quod attinet ad habitationē essentialē, quoniam Deus est ubiq;. Si q̄ras, quæ ergo erit differētia hypotastica vnionis? In eo (inqt) posita est, quòd in reliqua omnia Deitas effudit proprietates aliquas, in Christi uerò humanitatē omnes. Mirum post istas tam diu iam pridē agitatae & tam solēnibus Ecclesiæ Christianæ iustissimis iudicijs damnatae, tótque ex ipso cælo in istarū impiarū blasphemiarū auctores aut fautores exortis telis cōfossas opiniones, exoriri potuisse, qui & ore & scriptis illas tueri, & quidem tanto

tanto cum imperitissimorum hominum applausu, audeant. Quis enim, nisi planè cæcus, non videt, si non aliter est Verbum in Christo præsens quàm in rebus multis, nempe enter, præsender, potenter, vt in scholis loquuti sunt illi: dissolui Christi personam ex Nestorij dogmate. posita autem omnium Deitatis proprietatum reali in carnem assumptam effusione, alteram Eutychianæ impietatis partem instaurari? mirum sanè portentum, ex tam diuersis, nempe separatione naturarum, & proprietatum alterius in alteram effusione, nostra primùm memoria impudentissimè conflatum, & inscientissimè à nostris Ubiquitarijs defensum. Sed hoc quid sit, propius agè dispiciamus. Hoc dico, Si hypostatica vnio definienda est ex omnium proprietatum effusione: consequi quod omnium maximè falsum & impiū est, Aliquatenus Deum esse reb⁹ omnibus creatis hypostaticè vnitum. Quamobrem? quia omnium & aliquarum tantum proprietatum

effusio, non differunt genere, sed tantum secundum plus & minus. Ergo vel non aliter Christus fuerit Deus quam quiduis aliud, quamuis perfectior cæteris fuerit; vel diuinæ fuerint res cæteræ, diuinissima verò Christi caro. Itē si vera esset illa hypostaticæ vniōis definitio, cōsequeretur tres personas vnitas esse illi carni assumptæ: siquidē essentielles proprietates ipsius Deitatis sunt tribus personis in vna eademque essentia communes. Itaque infinitum, omnipotentē, omnisciū, omnipræsentem (vt nunc loquuntur) esse, non sunt aut Patris, aut Filij, aut Spiritus sancti proprietates, sed ipsius vnica ac planè singularis Deitatis: ex quo cōsequitur posita illa hypostaticæ vnionis definitione, tres psonas esse incarnatas, vt amplius etiam quam Patropassiani euadamus. Præterea sic spoliaretur Deitas suis proprietatib⁹, ijs inquam, quæ sunt ei maximè (vt loquuntur Dialectici) quarto modo propriæ. Nam certè si reipsa humanæ naturæ assumptæ communicantur, iam desinunt

desinunt esse Deitatis propriæ, nisi proprium & commune idem esse statuamus. At contrà, Dominus apud Prophetam, Gloriam meam (inquit) alteri nō dabo. Quid amplius? quem isti priore dogmatis sui Nestoriani parte ex διανδρώπῳ θεόφορον faciunt, eiusdem carnem omnibus sine exceptione in eam effusis reipsa Deitatis proprietatibus, in Deitatē altera Eutychiana dogmatis sui parte transformant. Iā verò si Deo nihil accidit, quī nam reipsa effusæ fuerūt in assumptā carnem proprietates, quibus à creatis rebus distinguitur, qn fuerit humana natura in factitiam quandam θεότης commutata? Quod si negent isti, vt aliquando negare video veritatis ipsius vi coactos, portēt ofam illam suam omnipræsentiam, cuius vnica causa (quidquid simulent) monstrū istud vbiq̄uitariū nobis adorādum proponunt, non hærere carni tanquam subiecto, neque esse accidens, sed duntaxat quasi accidens, quam hęc sunt portenta, carni ponere realem

in sese omnipræsentiâ, quamuis nō
 ex sese, cuius tamen subiectum nō sit
 caro ipsa, sed Deitas: nō aliter tamen
 carni quàm cæteris qbusuis præsens?
 Et quid istos pudeat, quos istarū vsq;
 adeò non pudeat, vt etiam ausint no-
 bis obijcere, quòd Theologica exigamus
 ad philosophiæ normam? Profectò
 velint, nolint, si hypostatica vnio
 definitur non ex ipsiusmet hyposta-
 seos Verbi cum assumpta carne in v-
 num idémque ἰσάμωρον absque vlla
 tamen reali vel ipsarum naturarum
 vel essentialium, quibus præditæ sunt
 proprietatum vnione, sed ex vniuer-
 sali ἐκγεγῶς assumentis naturæ in al-
 teram assumptam effusione (quod
 monstrum tum ex Nestorij tum ex
 Eutychetis fœtidis lacunis hauustum
 & recoctum Brentius, Smidelinus,
 Illyricus, & cæteri isti belli homines
 Ecclesijs Christi propinant) neque
 Deus neque homo est Christus, ne-
 dum vt sit θεάνθρωπος, sed Chimæra ex
 crassissima συγχύσει conflata. Quid
 quòd excipere quædam necessariò co-
 guntur,

guntur, postquam omnia dixerunt
effundi? Nam ipsum certè, Absque
principio, siue A seipso esse, tribui rei
creatæ nō potest, sed vniri hypostati-
cè potest ac re vera vnitū est, quia ve-
rum illud esse oportet, Antequam
Abraham existeret, ego sum. nempe
q̃a qui filius est Mariæ factus post tot
euoluta ab origine mundi secula, idē
ille est λόγος qui erat in principio: nō
ob ἐνεργειῶν plenam effusionem, sed
ob ipsiusmet θεότητος in verbi hypo-
stasi σωματικὴν vnitionem. Itaq; si istis
creditur, æternus non erit iste filius
Mariæ, quoniam in assumptā carnem
effusum non fuerit τὸ ἀναρχον, cuius
(vel ipsis cōfidentibus omnium alioq;
proprietatum effusoribus, vel potius
euerforibus) participare esse nō possit.
Hinc itaque veluti ex suo quodam
propugnaculo depulsi, eò tandem re-
fugiunt, vt dicant in eo positam hy-
postaticam vnionem, quòd Verbum
nihil agat, nisi cum humanitate & per
humanitatem, sicut anima nihil agit,
nisi cum corpore & per corpus. Hic

relinquo disputandum Peripateticis, sitne verum animam corpori adiunctam nihil per se agere. Non desunt enim, qui fortiter hoc negent. Sed dico, non posse stare illam hypostaticam vnionis definitionem. Concedo igitur ex quo verbum æternum assumpsit carnem, nihil vnquam illud effecisse sine carne: (quia ppetua est hæc vnio:) sed hinc tamen non consequitur, quicquid fecit Verbum, id fecisse per carnē. Etiam si (inquam) nihil egit separatum à carne, quia quam semel assumpsit, nunquam dimisit: non sequitur tamē quicquid egit, egisse per carnem. id quod ostenditur exemplis certissimis & manifestissimis. Christ⁹ excitauit sese diuina sui ipsius virtute, vt qui dixerit, Potestatem habeo deponendi animam meam, & eam rursum assumendi. Num idcirco Deitas, per ipsam carnē id fecit? Quum Christus cerneret Nathanaëlem absentē, an eum videbat corporis oculis? & quum absque alterius patefactione cogitationes aduersariorum perspiciebat,

ciebat, nū hoc faciebat vlla humanæ
mentis acie? vidit hæc igitur vt Deus,
neque mente vel corpore, & non ta-
men sine homine, quia ille Deus est
homo. Cū sanaret puerum centu-
rionis absentem, an id fecit, vt quum
sanauit præsentem cœcum illum ad-
mota manu & facto luto? nequaquã.
hoc enim admota manu per carnem,
id est, adhibito carnis assumptę instru-
mento effecit, quia sic voluit: hunc au-
tē sanauit vnica sua Deitatis virtute.
Non tamen exutus erat carne, fateor.
Sanauit igitur cū carne, non p carnē.
Non est igitur in ista *συνεργία* Deitatis
& assumptæ naturæ posita hypostati-
ca vnio. Præterea etiam si cōcederem
Antecedens, nihilominus illud non
consequeretur. quoniam vt nihil nisi
per instrumentum agat artifex, tamē
propterea non vniuntur in vnum
ἰσὶς ἀπλως artifex & instrumentum:
nō est, inquam, ideo vnitum id, quod
agit cum eo per quod agit. Sunt enim
duo separata agens & instrumētum.
Sic faber non est vnitus cum malleo.

Pater

Pater creauit omnia per Filium, sicut testatur Scriptura. Num verò q̄a creauit Pater omnia per Filium, consequitur Patrem & Filium vnitos hypostaticè? Minimè. sunt enim distinctæ hypostases. & quidem reipsa. Ergo neq; in ἐνεργαῶν effusione, neque ex συνεργαῶν communicatione rectè describitur vnio hypostatica. Maneat autem illud potius quod dixi, Vnionē eam esse hypostaticam, qua fit, vt, saluis naturis & proprietatibus, vnica hypostasis ex duabus naturis euadit in vñ ὑφιστάμενον; quarum naturarum vna (assumpta videlicet) in altera assumēte subsistit. quia si vnaquæque per se subsisteret, essent duæ personæ. Præterea verò antequam rem ipsam agrediamur, dicendum etiam nobis est, quomodo ex ista hypostatica vnione consequatur id, quod veteres vocant κοινωσίαν ἰδιωματικῶν. Nam si saluæ manent tum ipsæ naturæ tum proprietates earum, vnicuique etiam naturæ sua manēt attributa, ac proinde videtur quod vnus naturæ est, non esse

esse attribuendum alteri. Et tamē ita loquitur Scriptura, quū dicitur Deus passus esse: & nos ita loqui docemur in Symbolo, quum dicimus, Credo in Iesum Christum Filium Dei vnicū, cōceptum, natum, passum, crucifixū, sepultum. Vt hoc norimus, oportet nos distinguere attributa. Dicimus propriē & verē loquēdo, vniuscuiusq; naturæ attributa, illi propriē & re ipsa esse attribuēda. Hæc est prima regula. Dicemus ergo Christum secundū dei tatē esse æternū filiū Dei, esse infinitū, vbiq; esse, æternū esse, creatorem rerū omnium, expertem mortis, inuisibilem, &c. quæ omnia tribuentur verē & propriē naturæ Filij Dei vnitæ carni. Hæc autem propria sunt humanæ naturæ, quòd initium habuit, quòd cōcepta sit ex Spiritu sancto, & passa, tandem resurrexerit. Vnde verò hoc discrimen? nempe ex eo, quòd saluæ manent naturæ & inconfusæ, ne, si confunderentur in vnione hypostatica, attributum vnius naturæ attribueretur alteri. Secunda autem hæc est

est regula: Quædam tribuuntur Christo secundum personam, non secundum naturas: nempe quæ sunt personalia, id est, personæ ipsius attributa, quæ tamen non tribuuntur sigillatim naturis. ut si dicam, Christus est mediator. Attributum illud mediatoris, nec Deitati, nec humanitati scorsim tribuitur, sed toti illi personæ Christi. Est enim mediator secundum utramque naturam: & συντελέματα ista sunt personalia. quod ni fateamur, incidemus in Nestorianorum hæresim. Interea tamen sic ista sunt opera totius personæ, ut nihilominus suum opus ad hoc commune ἀποτέλεσμα quæq; natura distinctè conferat, ut docet Leo Epistola illa celebri, ne in alteram Monothelitarum siue Monophysitarum hæresim incidamus. Nondum tamen expeditus est nodus. Idcirco notanda est in primis alia quædam ratio enunciationum de Christo, quæ ut vera est respectu totius personæ à concreto utrius denominatæ, ita sine impietate tribui neutri nature potest per se
siue

siue in abstracto cōsideratæ: vt quum dicitur, Deus (Verbum videlicet) redē misse Ecclesiā sanguine suo. Sic rectē credimus & dicimus Deū passum & mortuū, quod impius Nestorius negabat. Nisi enim Deus is est, qui passus est pro nobis, non est nobis saluifica ipsius passio. Dicimus ergo Deū natū, passum, mortuum, resurrexisse. Et cōtrā rursum dicimus, Filium hominis fuisse in cœlis, quum loqueretur in terris cum Nicodemo, ex hac regula: Quæcunque attributa propria sunt alterutrius naturæ, nempe Deitatis vel humanitatis, permutari possunt in concreto, non in abstracto. Quid igitur vocamus abstractum? Abstractum vocamus formam ipsam cogitatione seiunctam à materia, vt si iustitiam alicuius, nō autem iustū quempiam hominem mente complectā, quod in alijs etiam prædicatis locum habet. Iustitia igitur fuerit abstracta quædam, id est, per se, & non in subiecto considerata res: Concretum autē fuerit, Iustus homo, illa videlicet iustitia

stitia praeditus. Ita in Christo consideramus abstractè natura duas, humanitatem & Deitatem: concretè autem Deum hominem complectimur. Sint igitur abstracta, Deitas, humanitas: concreta verò Deus & Homo: dico attributa humanitatis posse tribui Deo, at non Deitati: & contrà quæ Deitatis propria sunt, tribui homini, non humanitati. Ergo vera est hæc enunciatio, Homo iste est Deus, Verbum æternum Patris est homo. Sed istæ impiæ sunt, Deitas est humanitas, vel humanitas est Deitas. Sic dicendū & sentiendum est, Deum (Filiū vide licet) natum esse ex virgine, passum; mortuum, at non Deitatem. Nam is quidem, qui Deus est, passus est, at nō ipsius Deitas. Ideò quum Petrus diceret Christum passum esse, addidit in carne: sic Paulus 1. cap. Roma. Declaratus est (inquit) Filius Dei potenter κατὰ πνεῦμα id est, secundum spiritum. Causa huiusmodi attributionis in abstracto, est ipsa hypostatica unio, nempe, quia illud ὑποστάσιον siue illa persona

persona Christus denominatur *συνεκ-*
δοχῶς ab alterutra natura. Siue ergo
 dicatur homo, intelligitur etiā Deus:
 siue Deus, intelligitur etiam homo.
 Sed quum ipsas naturas, humanitatē
 videlicet vel Deitatem nominamus,
 nihil aliud istis abstractis nominibus,
 quā singulæ ipsæ naturæ per se signi-
 ficantur. Et ne cui videri possint istæ
 loquēdi formæ obscuræ & peregrinæ,
 quasi Christiana religio quibusdam
 arcanis contineatur à communi vsu
 remotis, quum è contrario Spiritus
 sanctus de rebus istis abstrusissimis Ec-
 clesiam docens crassissimam, & maxi-
 mē vulgarem docēdi rationem sit se-
 quitur, docet nos rectē Theodoretus,
 vix aliter loqui ipsum vulgus consue-
 nisse. Quis enim Petro loquente non
 dicat potius loqui Petrum, quā Pe-
 tri corpus vel linguam? & tamen neq;
 mens, neque ipsius Petri pes aut aliud
 quidpiam quā lingua vel os loqui-
 tur. Sed quoniam ista hypostaticē, id
 est, in vnū *ὑποστάσεων* coaluerunt, toti
 tribuitur verē in concreto, quod de

C

totius

totius partibus per se consideratio
 falsò diceretur. Quid amplius? pro-
 hypostaticam hanc ipsam vnionem,
 quanuis ea morte dissoluta sit, dice-
 tur Petrus Romæ mortuus & situs,
 cuius tamen anima neq; mortua est,
 neque in terris vsquam sita. Sic quum
 dico, Filius æternus Dei mortuus est,
 considero totum Christum, quanuis
 cum denominem ab altera, nempe
 mortali ipsius natura. Sic dico, Hic
 homo remittit peccata, non tamen
 quatenus per se est homo (quia pro-
 prium est solius Dei remittere pecca-
 ta:) sed quoniam est *θεάνθρωπος*. Hoc
 illud est dicendi genus, quod *κοινωνία*
ἰδιωμαίων dixerunt Theologi, quam
 perperam nonnulli à *κοινοποιία* non
 distinguunt, alij verò an sit realis di-
 sputātes crassissimam inscitiam pro-
 dunt. Id autem ex immotis superio-
 ribus fundamentis positis, si conten-
 tionis spiritus absit, decidi nullo ne-
 gotio potest, derisuris nos alioquin
 ipsis sophistis, si hodie reuiuiscerent.
 Nihil falsum admittit Theologia,
 Verus

Verus est igitur tropus κοινωνίας ἰδίου
 πᾶτος in concreto, id est, in Christi
 persona, vt tota quodā simul ac com-
 plexim cōsiderato: nec aliter vsurpari
 ynquam in Ecclesia consueuit: in ab-
 stracto verò, id est, de singulis naturis
 appellatiuo nomine, nunquam sine
 impietate vsurpari potest, nedum vt
 verum sit Deitatis proprietates de hu-
 manitate, vel humanitatis de Deitate
 prädicari possē. Hæc necessariò nobis
 de Cœna dicturis præponenda fue-
 runt, vt meliùs reliqua intelligantur,
 de quibus, fauente Deo, proxī-
 ma lectione disce-

remus.

C 2

HOML

HOMILIA ALTERA

HABITA VIII. APRILIS,

1574

ORVM, quæ superiore
cōcione diximus, summa
hæc est, pēdere vniuersam
salutis nostræ cognitionē
à Christi notitia: in Chri-
sto duo nobis esse in primis conside-
randa, nempe quæ tum ad personæ
ipsius, tum ad ipsius officij cognitio-
nem referuntur. Personæ nomine in-
telligi ipsummet Christum: Eam per-
sonam constitui ex duabus naturis,
Deitate videlicet & humanitate sic
ynitis, vt saluis & inconfusis ipsis na-
turis, & earundē proprietatibus, Chri-
stus, vnicum ὁ ὡς ἑμὲν, sic constitua-
tur. Deitatem enim sic assumpsisse hu-
manitatem, vt iam non extent duæ
personæ, sed naturę: quarum vna, as-
sumpta videlicet, sustentetur, siue, vt
ita loquar, personetur ab assumente.
Hinc descendimus ad attributa, quæ
vel de singulis naturis, vel de tota per-
sona

sona dicuntur: eaque diximus sic esse
 vsurpanda, vt vnio seruetur personæ,
 naturarum autem confusio vitetur.
 Cùm enim naturæ istæ duæ in hypo-
 statica vnione copulatæ sint, vt loqui-
 tur Chalcedonensis Synodus, & διαιρέ-
 τως, ἀχωρίτως, ἢ ἀσυγχύτως, necesse est
 vnamquaque istarum naturarū ha-
 bere sua propria, ac proinde non com-
 municabilia attributa. Quædam ergo
 attributa diuinitati, quædam huma-
 nitati vsq; adeò propria sunt, vt quæ
 vni tribuuntur, de altera dici sine im-
 pietate non possint. Nihilominus ta-
 men propter illam vnionem hyposta-
 ticam, præterquã quòd tribuitur toti
 personæ, quod est vtriusque personæ,
 vt cùm Christus Mediator dicitur:
 quæ propria sunt Deitati, ac propter-
 ea, sicuti diximus, de humanitate dici
 nunquam possunt, tamen attribuun-
 tur homini: & vicissim quæ propria
 sunt homini, dicuntur de Deo, at de
 Deitate nequaquam. Ratio est, quia
 τὸ ὑψίστου denominatur etiã in cō-
 creto ab altera duntaxat natura. Sic
 C 3 per

per Filium Dei nonnunquam intelligimus non tantum deitatem Filij per se, sed Christum manifestatum in carne; & per Deum gloriæ significamus Deum factum hominem: ac vicissim per Filium hominis, declaramus hominem ab æterno Filio Dei assumptum: ex quo fit, ut propter illam unionem in concreto dicantur de persona tota, quæ alteri tamen naturæ duntaxat in abstracto cōueniunt. Sic dicit Paulus, Deum gloriæ crucifixum fuisse, quæ propositio verissima est de toto Christo, id est, si Christum ut totum quiddam complexum spectes: non autē de toto Christi, id est, si singulas naturas distinctè spectes, quum Dei gloriæ appellatio vni Deitati in abstracto cōueniat. Hęc igitur propositio vera est, sed impiū fuerit dicere, deitatem esse crucifixam. Sic dicimus in Symbolo Apostolico, Credimus in Iesum Christum vnicum Dei Filium, conceptum, natum, passum, quæ verè & Christianè dicuntur. Quamobrem? quoniā nomīne Filij Dei in concreto

non

non intelligimus Deum Verbum per se, sed Deum manifestatum in carne. Sic Filius hominis loquens cum Nicodemo in terris, erat in cælis, nempe quia idem qui homo est, etiam Deus est: non erat tamen humanitas illo tempore alibi quàm in terris. quomodo nunc etiam recepta in cælum carne Christi, ac proinde à nobis absente, præsens tamē est nobiscum Filius ille hominis, quia idem est verus Deus, quem neque cæli neque terra capiunt. Sicut igitur falsæ sunt istæ propositiones, deitas est humanitas, vel humanitas est deitas: ita istæ veræ sunt, homo iste est Deus, & De⁹ Verbū est homo. quòd si homo verè dicitur Deus propter vnionem hypostaticā, efficitur, quæ tribuuntur humanitati, meritò tribui Deo: & contrà, quæ tribuuntur deitati, meritò tribui hominī. Nūc veniamus ad alteram notitiæ salutis partem, id est, ad Christi officiū. Hoc officiū declaratur ipsius nomine. Iesus enim est, id est, Seruator, quoniā ideò datus est nobis à Patre,

ut nos seruet. Seruat autem nos iustificando, quoniam vita æterna necessario coheret cum iustitia. Tribuit ergo nobis vitam,tribuendo iustitiã, idq; ex mera sua gratia, per vim & efficaciam sancti sui Spiritus. Eadẽ enim illa vis Dei, quæ sese exeruit in creãdo homine, sese exerat necesse est in homine restaurando. quemadmodum, inquã, Deus Pater gratis per Filium cum sua virtute, quæ Spiritus sanctus est, creauit hominem: ita hominem lapsum per Filium in Spiritu sancto refectum seruando iustificat, & iustificãdo seruat, Spiritus enim sanctus efficit in nobis illud instrumentum, quod vocamus fidem, quo vno Christum cognitum apprehendimus: neque hæc fides est simpliciter aliquod accidens, sed habitus verè insitus non à natura, sed à mera Dei gratia. Memineritis autem me per apprehensionem Christi, intelligere apprehensionem ipsiusmet Christi. Oportet enim duo à nobis considerari in Christo, nempe ipsummet Deum & hominẽ, & ea, quæ ipsi

ipsi insunt. vt exempli gratia (quanuis non respondeat per omnia similitudo) si in theca proponam thesaurum oportet accipi thecam, vt obtineatur thesaurus in theca repositus. Sic in Christo omnes illi thesauri sapientiæ & intelligentiæ insunt, & vt paucis dicam, omnia illa, quæ ad salutem nostram requiruntur. Oportet igitur illum haberi à nobis, vt ea, quæ ipsi insunt, obtineamus, ac per illa vitam æternam. Cedò verò, quo instrumento illum veluti manu quadam apprehendimus, vt totus noster sit, & nos illi? Fide. Spiritus autem sanctus is est, qui effecturus in nobis istud fidei instrumentum, vitur externi verbi prædicatione, per quod ipse solus propriè operatur inuisibiliter in nobis. Hoc verò vt melius intelligatur, age naturale instrumentum cum isto ὑπερφυσικῶν comparemus. Doctor loquendo docet suos discipulos id quod loquitur. Sermo enim est organum & instrumentum, quo alij alijs animi sensa patefacimus, ex quorū perceptione ij

quos alloquimur, euadant sciētes eorum quæ loquimur. Sic etiam Deo placet uti verbo suo scripto & prædicato, ut nos scientiam salutis doceat. ratio tamē in eo plurimum est diuersa, quod animus noster aptus est naturali quadam & ingenta vi ad intelligendas res humanas: & quamuis alij magis *διδακτοι* sint alijs. tamen in genere omnes homines facultate illarū rerū ex libris vel doctoris ore intelligendarum sunt præditi. Sed quum ad veram Dei & diuini illius nostræ salutis arcani cognitionem vētum est, Deum necesse est longē alia vi formādis & disponendis animis nostris uti, ut & res illas intelligentia complecti, & comprehensas comprobare, iis que assentiri & acquiescere possint auribus purgatis: quæ est inuisibilis illa Spiritus sancti *ἐνεργεία*, cordibus inculpēs quod percipit animus. Alioqui pastores loquerentur surdis, sicut nimis frequentibus exemplis apparet. Idcirco ait Apostolus Euangelium esse scandalum Iudeis, videri stultitiā Gentibus:

ribus: & alibi, esse alijs odorem vitæ
ad vitam, odorẽ mortis alijs ad mor-
tem. Quibus autem est odor vitæ ad
vitam? nempe sic percipientibus, vt
Id admittant. Atqui non potest per-
cipi, nisi gratia Spiritus sancti nos im-
mutante. Ijs est igitur odor mortis in
mortẽ, à quib⁹ repudiatur. Neq; istius
neglectus causa est vel Deus, vel Euan-
gelium, sed ipsa natura hominis cor-
rupta. Animalis enim homo non est
capax corũ, quæ sunt Spiritus Dei. Vt
ad rem redeamus, Verbũ Dei insonãs
auribus instrumẽtum est ordinatũ à
Spiritu sancto nobis docendis, vt in-
telligamus quæ ad salutẽ intelligẽda
sunt, & q̃ intelleximus & quib⁹ assen-
si sumus, vera fide nobis applicemus.
Est autẽ iste Dei nobiscum loquentis
sermo interdũ nuda & simplex allo-
cutio, interdum quibusdam alijs sic
exornatus, vt res ipsa propter adhibi-
tos sermoni ritus non dici, sed geri vi-
deatur. Nudi sermonis exempla sunt
infinಿತæ Euangelicæ promissiones, vt
quũ hoc audimus, Deus sic ama-
uit

nit mūdum, vt dederit Filium suum,
 vt quisquis crediderit in eum, non
 pereat, sed habeat vitam æternam. Sic
 legimus & audimus quotidie in Ec-
 clēsia Prophetica & Apostolica scri-
 pta, adhibitis exhortationibus, repre-
 hensionibus, & consolationib⁹, prout
 boni pastores munere suo publicè &
 priuatim funguntur. Interdū autem
 adhibentur huic verbo signa cum cer-
 tis ritibus, vt nō tantū sermo feriat
 aures, sed etiā quæ spectantur, incur-
 rant iu oculos, & hæc sunt, quæ Sacra-
 menta Latini vocant: & idcirco Au-
 gustinus Verba visibilia vocauit. Illud
 quidem constat, Græcam vocem *μυστήριον*
 Latinos Theologos etiam ve-
 rustissimos Latina Sacramenti voce
 fuisse interpretatos, non modò vbi
 agitur de sacramentorum Ecclesiæ ri-
 tibus, veluti de Baptismo & de cœna
 Domini: sed in genere quoties agitur
 de re arcana per se, & ab vñ cōmuni
 prorsus remota. Sic vocatio gētium,
 quam appellat Paulus *μυστήριον*, veteri
 Latino interpreti sacramentum est:
 & tota

& tota nostra salus est pietatis sacramentum: & Christi & Ecclesiæ (non autem, vt vulgò per imperitiam creditum est, mariti & vxoris cõiunctio) sacramentum est. Imò & illius impuræ meretricis sacramentum in Apocalypsi commemoratur. Deniq; apud veteres Latinos Theologos nihil frequentius occurrit hoc nomine. Sed hanc Sacramenti vocem Ecclesia Latina angustiore significatiõe accepit pro ijs signis ac ritibus, quæ Deus adiunxit promissionibus suis, vt plenius nobis patefactâ salutem obsignaret in cordibus nostris. Nusquam tamen, quod scio, in ipsis scriptis Apostolicis nomen *μυστήριον* hac significatione vsurpatur: & certè nomē Sacramēti valdè *πολυσήμου* est apud Latinos, cuius ambiguitatis pœnas magnas ac multas nos posteruliimus. Apostolus *σημεῖον* & *σφραγὶς* vocat Circuncisionem, & vt ingenuè fatear quod res est, etsi ab vsitatis vocabulis nō libenter recedo, ne malū malo cumuletur, maluissimam tamen Latinos autores vocem Pauli reti-

retinuiffe. Sit ergo, vt ad rem tandem accedamus, ritus ille Cœnæ Domini signum à Deo adhibitum, quo nobis testatam vult & obfignatam corporis & sanguinis Christi communicatio- nem. Sed quoniam non vnius est tra- ctionis ac modi quicquid in isto sacro conuiuiuo vsurpatur, idcirco obser- uandum est nomen sacramēti in hac etiam angustiore significatione à ve- terib⁹ Theologis Latinis triplici mo- do accipi. Interdum enim per Sacra- mēta intelligunt totam ipsam actio- nem, qua ratiōe tum Baptismus tum Cœna ipsa Domini vocantur Sacra- menta, id est, actiones mysticæ, siue ritus externi, qui aliud quiddam in- tellectui repræsentant. Interdum au- tem sic vocatur non tota actio, sed id, quod adhibetur in ista actione: vt in Baptismo, aqua, & eiusdem aspersio: in Cœna Domini, panis & vinū, cum ritibus à Christo institutis: idque du- plici rursus loquendī formula. Nam interdum hoc nomine significantur tantum externa signa, veluti quum
dicit

dicit Augustinus impios manducare
Christum Sacramento tenus. Interdū
verò pro signis cum ipsa re significata
coniunctis, veluti quum Irenæus di-
cit, Sacramentum cōstare ex duabus
rebus, vna cœlesti, altera terrena. Cœ-
lestem enim vocat corpus & sangui-
nem Christi, terrenam panem & vi-
num: totūq; illud dicit Sacramen-
tum. Et de voce quidem ipsa hacten-
us. Nunc tandem ad rem veniamus.
Quum igitur Sacramentum omne sit
signum, necesse est Sacramentum
ponere in relationis prædicamento.
Et quum relatio necessariò inter plu-
ra mutuò relata statuatur, in Sacra-
mentis necesse est signum & rem si-
gnificatam fateri. Neque quum has
duas partes pono Sacramenta con-
stituentes, verbum excludo. Accedat
verbum, inquit Augustinus, ad ele-
mentum, & fiet Sacramentum. Non
igitur excludo verbū, quod est velut
vtriusque partis anima, & cui tanquā
sigilla diximus Sacramēta adiungi. Et
hactenus cōsentiūt nobiscū ij quoq;
qui

quā alioqui maximè dissident. Videamus ergo quæ sint illa signa, & quæ res illæ significatæ: hîc enim minimè inter omnes conuenit. Signum in Baptismo vocamus aquam, rem significatam sanguinem Christi, cuius ablu-tione remissionem peccatorū adepti & carne mortificati seruemur. Sed de Baptismo nunc non agam pluribus. In Cœna verò duplicia sunt signa: quædam enim signa sunt materia, nempe vinum & panis: quædam verò sunt actiones & ritus sacramentales: qui tamen ritus minimè sunt inanes, sed habent suam quandam rationem sacramentalem, ex Domini institutione, qua de re postea dicemus. Dico ergo in Cœna Domini signa externa, materiata, visibilia & manu palpabilia, quæ Deus adiunxit verbo suo, esse panem & vinum. Hoc negant Pontificij, vt qui postquam cōfessi sunt Sacramenta constare signo & re significata, postea accipiunt pro signis nuda accidētia panis & vini. Tuentur enim in Cœna Domini substantiam panis & vini

& vini non superesse, sed euanescere;
& eius loco succedere substantiam
corporis & sanguinis Domini. Signa
igitur secundum illos erunt acciden-
tia. & quænam, obsecro? Albedo, ro-
tunditas & rubedo, si vinum rubrum
consecrarint; quæ accidentia nouo
quodam nomine appellant Species.
Atqui, vt docet Augustinus, nisi quæ-
dam esset analogia & conuenientia
rerum significatarum & signorū, non
haberentur Sacramenta. Inter acci-
dentia verò & substantias nō est con-
uenientia. ergo Sacramenta quæ vo-
cant, non erunt Sacramenta. oportet
enim signa ita conuenire rei signifi-
cata, vt repræsentent animo id, quod
significant. Dicam apertius. Si velim
te oculis admonitum animo conci-
pere hominem, non proponam tibi
imaginem equi aut bouis spectandā,
quoniam species illa externa equi vel
bouis, non potest gignere in animo
tuo conceptionem siue imaginem
hominis: quamuis hæc omnia ad vnū
animalis genus referantur. Multo

D

minus

minus ergo herba vel domus species
formam hominis menti meae sugges-
serit. minimè autem omnium acci-
dentia illa, omnis substantiæ expertia,
veluti albedo seu rubedo & rotundi-
tas, res subsistentes, puta corpus &
sanguinem Christi, mihi in mentem
reuocarint. Atqui Domini propositum
est in Cœna cogitationi nostræ præ-
bere pabulum animarum nostrarum,
nempe Christi corpus traditum pro
nobis, & effusum sanguinem pro no-
bis, quibus nulla est cum illis acciden-
tibus analogia: sed panis & vinum,
esca videlicet corporis, commodissi-
mè spirituales alimoniam oculis
penè ipsis subiicit. Et quum acciden-
tibus nemo pascatur, quàmnam acci-
dentia æternum illud pabulum repræ-
sentant? Præterea quamuis acciden-
tibus interuenientibus res materiata
oculis signentur, non omnia tamen
accidentia cuius materiei conueni-
unt. Possunt enim multa alba cerni
& rotunda, quæ tamen non repræsen-
tarint corpus. & quis istos docuit pa-
nem,

nem, quem fractum Christus præbuit
discipulis, fuisse album vel rotundum,
quomodo illū ipsi pinsunt? Vera ergo
signa sunt verus panis & verum vinū.
quod declarat Apostolus, quum di-
cit, Panis, quem frangimus, est com-
municatio corporis Christi: & pocu-
lum, cui benedicimus, est communi-
catio sanguinis Christi: & illa *μετεωρις*
seu transsubstantiatio putidum est
Satanæ commentum. Iam veniamus
ad rem significatam, & primū dica-
mus, quod sit istud significationis ge-
nus. nam hoc nobis obijcitur partim
ab ijs, qui ignorant, quid doceatur in
nostris Ecclesijs, partim à quibusdam
malitiosè nos calumniantibus, quasi
inanem picturā siue mortuam quan-
dam imaginem nobis in Sacramentis
dicamus spectandam proponi, quæ
Christi memoriam in nobis excitet:
quum tamen hoc vbiq; inculcare cō-
sueuerimus, Sacramentis nobis Chri-
stum non significari, sicuti conspecta
Cæsaris statua, venire solet in men-
tem Cæsar, ac præterea nihil. Proposi-

tis enim & verbo adiunctis symbolis, sic nobis & Christum & ipsius beneficia docem^r nostræ mēti repræsentari, vt etiam fruendus & reipsa (spirituali tamē modo & per fidem) participandus cum omnibus ipsius donis præbeatur. Non est ergo hæc actio inanis, neque signa ipsa & ritus ipsi sunt res nudæ & vacuæ, quum id quod significatur, tum à Deo nobis verissimè præbeatur, tum à credentibus efficacissimè percipiatur. Hoc significatio- nis genus Bernardus explicat similitudine annuli, quem sponsus pactæ sponsæ tradit, non tantum vt tradentis sponsi meminerit, sed vt seipsum hæc promissionis arra quodammodo tradat. Ideò non tantum dixit Christus, Hoc est corpus meum, sed etiam addidit, Accipite, Comedite. Videtis fratres, quid de istis mysterijs sentiamus, & quæ fiat nobis iniuria, quum dicimur euacuare Sacramenta, & in vana. quædam absentis Christi spectacula transformare. Dicamus tamē quam apertissimè, quidnam illud sit, quod

quod sic externis symbolis menti cō-
templandum sistatur, vt etiam fide
participandum verè menti fideli prę-
beatur. Quidnam ergo illud est? Cor-
pus & sanguis Domini. Quis hoc nos
docet? Ipse Dei filius. Dicit enim, Hoc
(id est, hic panis) est corpus meum: &
Hoc (id est, hoc vinū, isto poculo con-
sentum) est sanguis meus. Obiter au-
tem monebo, ne q̄s offendatur, quòd
non dicam, Hic est sanguis meus, sed,
Hoc est sanguis meus. Etsi enim de
verbis non contendo, tamen hoc di-
gnum est obseruatione. Certè qui di-
cit, Hic est sanguis meus, nihil aliud
demonstrat, quàm suum sanguinem.
Atqui certum est Christum, cū hoc
diceret, sicut prius non absque pane
corpus suum, sic etiam in hac altera
parte non absq; vino voluisse sangui-
nem suum discipulis propinare. Itaq;
r̄to necesse est ad symbolum referri,
uot̄isq; videlicet, quod apud Paulum
idcirco exprimitur, de quo sanguis
ipse prædicetur: ex quo illud effici-
tur, r̄to non aliter declarare quàm

Hoc, id est, ista res, quam manibus teno, vinum videlicet hoc poculo contentum, quod sanè non exprimitur masculino pronomine Hic. Cæterum, ut ad rem redeam, ex his apparet quid rei ipsius siue veritatis Sacramentaliter significatè nomine intelligam², nempe corpus & sanguinem Domini. Dissentimus ergo primùm ab Anabaptistis, qui pro re significata Sacramenti ponunt duntaxat, nescio quid umbratile, quasi sit militaris quædam tessera, qua Christiani à non Christianis discernantur. Item ab ijs dissentimus, qui pro re Sacramenti constituent Christi ἡγίασμα, & merita ab ipsomet Christo seiuncta. Non enim dixit Christus, Hoc est meritum corporis mei traditi pro vobis: sed, Hoc est corpus meum, &, Hoc est sanguis meus. nec temerè additur προσφορὰ. Quod traditur pro vobis, &, Qui funditur pro vobis. Ita ut apertius dici non potuerit ipsummet Christum, cuius & corpus pro nobis traditum est, & sanguis pro nobis fusus,
verè

verè nobis in Coena tradi ad æternæ
vitæ alimentum : ac proinde rem il-
lius Sacramenti esse illud ipsum cor-
pus, quod pro nobis obtulit in cru-
ce, & illum ipsum sanguinem, quem
effudit pro peccatis nostris. tantum
abest, vt symbolicum aliquod seu
typicum corpus vel allegoricum san-
guinem somniemus, vt ineptissimos
homines ne suam quidem senten-
tiam satis intelligentes de nobis lo-
qui & scribere non pudet. Iam acce-
do ad tertium huius tractationis ca-
put. Primum enim de signis, deinde
de re significata dixi. Nunc tertio lo-
co quæremus, quæ sit signorum & rei
significatæ colligatio. qua in referè
posita est omnis istius controuersia
de Sacramentis decisio. Pontificij
cûiunctionem in transmutationem
commutarunt. Nam certè si panis &
vinum in corpus & sanguinem re ipsa
transmutantur, hoc non est signa
cum rebus, sed signa in res ipsas com-
mutare, siue deperditis signis res ipsas
eorum loco statuere. Illos igitur,

ut qui ne refutationem quidem mereantur, missos faciamus. Sunt alij nō minūs hodie iniqui & acres in nos, quā ipsi Pontificij, qui sic volunt coniungi rem significatam, ipsum Christi corpus videlicet, cum vel sub vel in pane, ut eo ipso loco, ubi panis ille est, sit etiam corpus. quod itidem de vino & sanguine Christi intelligendum est. Itaque si roges, ubi sit ipsum corpus, & sanguis Domini in actione Cœnæ, responderimus ex eorum sententia, esse verē ac re ipsa in manibus nostris, & ore, ac proinde etiam sanē, nisi mox euanuerit, intra hoc ipsum nostrum corpus, cum, in vel sub ipsis panis & vini signis māducatis & hauritis. Hanc verō consubstantiationem nō minns quā Transsubstantiationem rationibus, non ex humana philosophia, sicuti nos facere calumniātur, sed ex Dei verbo petitis, adeoque illam *κοινωνίαν*, quam ex Dei verbo docemus, maximē esse arcanam & diuinam ostendemus. Nostra igitur hæc sententia est utrique illi superiori opposita.

posita. Quæ de Sacramētis dicuntur, Sacramentaliter intelligenda sunt. Quid enim æquius est, quàm vt quæcunque dicuntur, intelligātur prout fert eius subiecti natura, de quo agitur? Certè quæ à Iurisperitis de iure dicuntur, intelligenda sunt, prout in ipsa iuris scientia vsurpantur: idémq; de rebus disciplinísque omnibus statuendum est. Sic ergo quæ de Sacramentis docentur, sacramentaliter intelligenda sunt. Quænam est igitur signi & rei sacramentaliter significatæ coniunctio? Sacramentalis. Per relationem ergo, quæ est inter signa & res significatas coniunguntur signum & res. quod sic rursus planissimè explicō. Vbi audimus quempiam noto nobis idiomate loquētem, vocabula in aures nostras incidentia repræsentant animis id, cui significando adhibētur. Audito Romæ nomine statim de vrbe illa cogitamus. Cæsarem si nominarit quispiam, Cæsar statim in mentem venit, quoniam videlicet, vt rectè in scholis docetur, τὰ ἐν τῇ φωνῇ

sunt *οὐμὲν ἴν' ἐν τῇ ψυχῇ παρυσμὰς*
 Eadem est prorsus ratio Sacramento-
 rum. Nihil enim aliud sunt Sacramē-
 ta, quàm visibilia verba, id est, res si-
 gnificatas representantia nostris ani-
 mis per oculos, quemadmodum au-
 dita verba per aures. Faciunt ergo vi-
 sibilia hæc panis & vini Sacramenta,
 ut cum illum panem & vinum illud
 verbo Dei adiuncta video & accipio,
 simul corpus pro me traditum, & san-
 guinem pro me effusum animo con-
 cipiam, quasi in rē ipsam præsentem
 adductus. Et quoniam signa illa non
 tantum oculis spectare iubeor, sed
 etiam accipere, manducare, bibere,
 idcirco animus fidelis res illas sic si-
 gnificatas, ut etiam tradantur, etiam
 apprehendit, sibi que applicat. qua de
 re quarto loco pluribus differemus:
 quādo videlicet quæretur quomodo
 tum signa tum res significatæ à nobis
 percipiantur. Nunc autem disputa-
 mus duntaxat de ipsorum signorum
 cum re significata coniunctione sa-
 cramentali. **Istis non contenti qui**
 pro

pro sacramentali coniunctione realem unionem, magno certè & crasso errore, statuunt: hoc præterea requirunt, vt eo ipso loco, vbi tum symbola accedentibus præbentur, præsentem adesse carnem & sanguinẽ Christi, id est, ipsius quoq; humanitatem re ipsa ibi esse & corporeis instrumentis accipi fateamur. Nos verò Christum quod ad humanitatem attinet, sicut quum in terris erat, non erat alibi, quàm eo ipso loco vbi versabatur, ita nunc non alibi esse, quàm supra omnes cœlos, in quos ascendit, affirmamus: ac proinde non corpori cum signis, sed fidei menti, sicut verbo audimus & signo videmus, verè præberi. Superest vt illi, an nos à veritate aberremus, rationibus ex verbo Dei petitis expendatur. Testatur Scriptura, verum corpus fuisse à Filio Dei hypostaticè assumptum. Eadem Scriptura & ante & post glorificationem, assumptæ carni tribuit, quæ veritatem corporis naturalis demonstrant, nempe, quòd venerit, abierit, modò præsens

præsens modò absens fuerit. Ergo ista
 necessario corporis Christi veritatem
 consequuntur, quæ si illi adimas, ve-
 ritatem quoque humanitatis Christi
 tollas oportet: vt ad Marcionitarum
 siue *δοκτωρ* hæresin transeas. Tollun-
 tur autē manifestè eorum dogmate,
 qui Christi carnem nūc quoq; reipsa
 simul & in cœlis, in quos ascendit, &
 in terris adesse dicunt, & quidem qui-
 buscunque locis panis ille & vinum
 illud præbētur. vt eos omittam, quos
 non pudet dicere Christi carnem ab
 ipso vnionis hypostaticæ momento,
 simul & in præsepi & in cœlo, vbiq;
 denique reipsa præsentem adfuisse.
 Ad hoc primum respondent, nō sine
 magno scelere subijci corpus Christi
 naturæ legibus. corpus enim hoc,
 quod in vnitatem personæ assumptū
 est, longè alia dona immensa accepisse.
 Hic, obsecro, attendatis quid respon-
 deamus. Dicimus habendam essera-
 tionem gratiæ vnionis, qua fateamur
 necesse est humanitatem Christi cō-
 vsq; euectam, vt sola Deitate excepta
 (secun-

(sec
 est)
 om
 sub
 effi
 que
 vel
 por
 men
 quic
 alter
 est, f
 fit, v
 est)
 men
 fici
 verb
 bulo
 Hoc
 nisi p
 mus
 carne
 non i
 quat
 statio
 esse, n

(secundum quam seipso etiam maior est) adepta sit nomen, quod est supra omne nomē, id est, omnia creata ipsi subijciantur. Sed ex eo minimè tamē efficitur quod isti putāt. Quum enim queritur, An humanitas Christi ubiq; vel pluribus simul locis eodem tempore reipsa se sistat manibus & ore sumendam: non autem illud quæritur, quid sit adepta κατ' ἄλλο siue ratione alterius naturæ, cui hypostaticè vnita est, sed an hæc proprietas ipsimet insit, vt (quod vnius Deitatis proprium est) sit ubiq; vel pluribus eodem momento locis. Et hoc est, quod scholastici barbaro quidem, sed si rem non verba spectes, non incōmodo vocabulo Gratiā habitualement vocarunt. Hoc discrimine posito, quod vix vlli nisi planè φιλονεικοῦντες negarint, dicimus eos verè Christum euacuare, qui carnem Christi negent κατ' ἄλλο, id est, non in sese, sed secundū aliud, nempe quatenus cum Verbi hypostasi hypostaticè vnita est, verè ac reipsa vbique esse, nedū vt inficiemur eo ipso loco adesse

adesse vbicunque Coena ipsius in terris celebratur. Cur enim id de Christi carne inficiemur, quod pro suo modulo in quibusuis corporibus locum habet, etiam vbi totū quippiam alio quā hypostaticā vnionis genere vnū est? vt exempli gratia: Dicitur arbor aut domus esse in fluuio, cuius tamen pars superior supra fluium eminens in sese considerata sit in aëre, non in aquis. Sic nunc ego dicor loqui in hac sede, quum tamen vnica tantū corporis parte sedeam: dicor etiam loqui, quum tamē sola lingua in sese considerata loquatur. Ratio & veritas harum locutionum ex eo pendet, quòd arbor, domus, homo, sit totum & vnum quiddam ex suis partibus compactum. Nam alioqui verè id dici de duobus re ipsa separatis non posset. Sic totum Christum vbique, nedum in Coena cū pane, verè adesse dixeris, nempe quatenus Christus vt totum & vnū quiddam consideratur: neque naturarū proprietates sic confunduntur. At totum Christi, id est, quicquid

quicquid Christi est, non idcirco dici
potest alibi, quam vno loco versari
eodem tempore. Hoc enim de huma-
nitate in sele citra Eutychianam siue
Brentianam proprietatum confusio-
nem dici nō magis potest, quam ma-
nus hæc mea, aut isti mei pedes sedere
aut loqui. Hæc si qui non intelligunt,
obsecro vt discant, & maiorem tum
suiipsius tum eorum habeant ratio-
nem, per quorum latus veritatem
confodiunt. Vt ad rem redeam, hu-
manitatem Christi neque sua illa in-
finita maiestate spoliant, qui hanc
carnem docent esse Filij Dei carnem,
sed ij potius, qui θεάνδρωπον in θεόφωρον
transformant: neque ad cæterorum
hominum conditionem redigunt,
qui secundum gratiam quam habi-
tualem, id est, carni ipsi tanquam sub-
iecto inhærentem, vocant, agnoscunt
eam cunctis sine exceptione rebus
(sola excepta Deitate Verbi, secundū
quam ipse seipso maior est) in enarra-
biliter sublimiorem: sed ij demum
in nihilum siue in spectrum eam
redigunt,

redigunt, qui dum rei non *ὡς φυσικὰ*
 sed prorsus *ὡς φυσικὰ* tribuunt, natu-
 ram ipsam humanam necessario peri-
 munt, si quidem humana esse desinit,
 quæ essentialibus suis proprietatibus
 amissis, id esse desinat, oportet quod
 fuerat. Sed & alia ratione ipsis ocur-
 remus. Etenim si pluribus locis vno
 tempore adesse reipsa non posse, est
 Christi gloriæ detrahare: quantò ma-
 gis mortalem esse, imò etiam reipsa
 mortuum esse? Atqui hoc ipsum est,
 quod summam Filij Dei charitatem
 teste Apostolo commendat, tantò vi-
 delicet maiorem, quantò magis sese
 exinaniuit. Quòd si infirmitatum
 omniū, excepto peccato, in sese realis
 receptio, nihil prorsus eius gloriæ de-
 traxit, quantò minùs quòd proprie-
 rates ipsas carnis *ἀδιαφύκτως, & αἰώνως*
ζῶντος cum ipsa carne in æternum re-
 cepit? Excipiunt eas quoque à se non
 aboleri. Ergo necesse est repugnantia
 vni eidemq; subiecto, eodem prorsus
 respectu tribuant, nempe circumstri-
 ptum esse vno loco, quæ est naturalis
 pro.

proprietas organici corporis, & tamē
vno eodēmq; tempore tum in cœlis
e^{ss}e, tum innumerabilibus locis, vel
etiam vbiq; in terris. Itaque vna eā-
dēque caro simul fuerit quantitate
sic definita, & quantitatis expers, id
est, simul corpus & non corpus. Er qd
hoc aliud est, quā quiduis ex quo-
uis facere? Audiamus tandem rursum
quid excipiant. Volunt tempus quod
glorificationē carnis Christi præces-
sit, ab eo distingui, quo in gloriā suam
est recepta. Esto. Ergo si à glorifica-
tione pendet ista realis coniunctio
carnis cum pane, in prima illā Coenę
institutione locum non habuerit, qd
tunc glorificata non erat hæc caro,
imò suæ exinanitioni proxima; neq;
fanē etiamnum hodiē nobis vt glo-
riosa, sed quasi, vt ita loquar, adhuc in
cruce pēdens nobis offertur partici-
cipanda. Huic exceptioni opponunt
transfigurationis miraculum. Sed qd
habent ista duo inter se simile? Nihil
enim cerre in illa transfiguratione con-
tinetur *carisq; vniuersis*, siue quod carnis il-

E

lius

lius proprietates essentielles perime-
ret, sicuti idcirco veri homines esse
iusti non desinent, quum instar solis
fulgebunt: at ubiq; vel pluribus simul
locis esse, est proprietas vsque adeo
rebus omnibus creatis utpote finitis
repugnans, ut soli Deitati, quia sola
infinita est, conueniat. Denique vno
verbo sic respondemus, Glorificatio
non ademit corpori Christi naturam
corpoream (id est, quantitatem & cir-
cumscriptionem) sed infirmitatem
eius aboleuit, quam ad tempus susce-
perat. Infirmitatis autem nomine, in
carne Christi nulla essentialis pro-
prietas intelligitur, sed id duntaxat,
quod, excepta ipsius peccati labe, pec-
catum in naturam hominis inuexit.
Quod, inquam, Christi caro ante glo-
rificationem dicitur fuisse infirma,
neque Deitatis respectu dicitur, qua
semper fuit, est & erit inferior, sed
habita eius gloriæ, in quam postea
euecta est, ratione, saluis tamen ma-
nentibus, uti dixi, ijs proprietatibus,
quibus ipsa corporis veritas consti-
tuitur,

tuirur, inter quas quantitas, ac proinde circumscriptio vsque adeo precipuum locum obtinet, vt dicat Cyrillus, ne ipsum quidem Deum vbique futurum, si quantitatatis esset particeps. Aut igitur isti tum Vbiquitarij, tum Antiphysitæ aperte carnis Christi quantitate negata in Eutychetis castra concedant, aut si quantitatem non exuisse contendunt ex ipsius Christi verbis, qui se videri & palpari post resurrectionem iubet, ostendant posse carnem Christi simul & quantam & vbique siue pluribus locis esse, quod tamen ne Deitatem quidem posse aperte & verè scribit Cyrillus, cuius alloqui auctoritate vel precipue pro ista reali præsentia abutuntur. Probennt denique mentitos Angelos, quum dicerent, Christus surrexit, non est hic. Etenim, quacunque tandem distinctione vtantur, si dari potest locus, vbi non sit Christi caro, vbique esse non potest. quod si non vbique, ergo ne pluribus quidem simul locis tota. Hinc etiam

liquet quàm absurda sit Brentij & ipsius sectatorum sententia, qui formam Dei & formam serui vni in sese humanitati Christi tribuunt. Intelligunt enim per formam Dei, illud suum omnimaiestaticis & omnipræsentiæ signamentum, quibus re ipsa in sese caro Christi fuerit ab ipso hypostaticæ unionis momēto prædita, quam tamē exercere ad tempus noluerit, quod exinationis nomine intelligunt: formam autē serui appellant eam conditionē, in qua subsistere voluit, quoties illa Dei forma vti noluit. Enim uerò, si vni subiecto duas formas essentielles tribuas, quid aliud quàm Vnum & Duo confuderis? Id autem est planè insanire. Superest ergo, vt formæ appellatione neque Deitatem ipsam neque humanitatem isti intelligant, sed diuersam istius humanitatis conditionem, vt quæ intrinsecus & in sese fuerit omnibus in eam effusis Deitatis *inseparabilis* ornata, neq; tamen eas semper exeruerit. Sed hoc certè si verum esset, definienda nō erit hypostatica
vniō

ynio effusione *ἐν ἰνσυστάσει*, sed potius
ἐν ἀμείψει. Deinde quantamcunque
tandem effusionem donorum in car-
nem intelligas, quomodo aperta
blasphemia non fuerit, dicere huma-
nitatē Deitati vllomodo sine rapina
exæquatā? Vbi igitur illa toties apud
Patres repetita sententia, Filium se-
cū dum carnem esse Patre, ac proinde
etiam seipso, vt qui sit Patri Deitate
coequalis, minorem? Illa igitur inter-
pretatio vt falsa, imò etiam vt planè
Eutychiana repudianda est. Afferunt
autem istud quoq;, Locum non esse
ex corporis substantia; ac proinde nō
aboleri corporis substantiam, etiam si
locus ei adimatur. Mihi verò multò
vehementius doleret eò redactos esse
Consubstantiatores, vt tam absurda
proferendo sese papisticissimis ipsis
Transsubstantiatoribus deridendos
propinarent, quorum alioqui funda-
mēto sua superstruunt, nisi ipsos illos
Transsubstantiatores in Sorbonæ il-
lius porcæ turpissimæ mammis edu-
catos viderem eò fuisse redactos, vt

isto etiam cœno putarent oblini sic
posse veritatem, ut oculis cuiusvis
non pateret. Enimuerò quæ hæc im-
pudentia est (ignoscite, auditores, in-
fistissimo dolori meo) tam sophisticè
agere in Ecclesia Dei, quæ schola est
veritatis? Corporis vocem vix igno-
rare quispiam potest qui ratione uti-
tur, interdum ad substantiam, inter-
dum ad Quantitatem referri. Itaque
Corpus interdum vocatur corpora
substantia ex materia & forma sub-
stantiaque constans, interdum verò
quod tribus dimensionibus constat,
putà longitudine, latitudine & pro-
funditate. Sic in hoc argumento in-
terdum corpus Christi consideramus
ut rem illam materiata, substantiale,
visibilem & palpabile, quā nostri cau-
sa assumpsit. & hoc modo sanè quan-
titas quum sit accidens, non est pars
illius substantiæ. Interdum verò ista
eadē Corporis voce utimur, ut quod
quantitate illa triplici definitur, ab
eo distinguatur, quod est quantitatis
expers. & hoc modo sanè vel isti pro-
bent,

bent, oportet definitionem non declarare earum rerum substantiam, quæ definiuntur: vel nobiscum fateantur, nihil aliud esse corpus quàm illam ipsam triplicem continuam quantitatem. Hac autem sublata, necesse fore verum corpus Christi perimi, siue glorificatum, siue adhuc in infirmitate positum, negari non potest, quin Christo ipsi mendacium impingatur, ut qui carnis suæ veritatem etiam post resurrectionem probet ex accidentibus illis ἀχρεΐσις, quātitate videlicet corporea. Iam de loco videamus. Quid si ex Augustini perspicuis & sonoris verbis respondeamus? Tolle, inquit, spatia locorum corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt, nec erūt. Corporibus, inquit, cæteris, at Christi corpori non item. Imò Christi corpori, de cuius à terris absentia propriè Augustinus in ea Epistola differit. Et certè si verum esset Christi corpus alia diuersa ratione quàm nostra, iam non esset nobis ὁμοΐσις

per omnia similis, excepto peccato;
 Addam tamen aliquid perspicuitatis
 gratia. Quum Locum à corpore, id
 est, ab eo, quod tribus dimensionibus
 constat, tolli non posse, affirmamus,
 ut isti consubstantiatores faciunt in
 fictas omnipotentiae latebras refugia
 entes, quas postea illustrabimus, hoc
 nomine Loci non peculiare spatium
 aliquod intelligimus, quod subinde
 mutari potest, veluti quum Christus
 ex vno loco discedens in alium abiit;
 (hoc enim modo locus hic vel ille sic
 accidit corpori, ut leuissimo motu
 sublato vno alter succedat:) sed locū
 vocamus eam veri organici corporis
 conditionem, qua fit, ut necessariò
 vbicunq; sit, eo loco circumscribatur,
 nec dum ibi est, alibi esse possit. Hoc
 accidens ut non sit ipsa corporis sub-
 stantia, quatenus corpus substantia
 est: at certè corpus quatenus quanti-
 tas est informat, estque corporis ut
 substantiae accidens penitus ἀχώριστον.
 Itaque neminem esse arbitror, qui nō
 intelligat quàm vana & sophistica sit
 illa

illa exceptio. Sed, inquit, ambulat in
corpus Christi super aquas: ergo ve-
ritatem corporis Christi non statim
tollunt, qui extraordinariam & inex-
plicabilem quandam conditionem
ei tribuunt. Quis verò hoc negarit?
Non in eo igitur quæstio vertitur, an
Christus secundum carnem etiam in-
firmitatis tempore præter ordinarias
naturæ humanæ leges plurima po-
tuerit. Sed hoc quæritur, an, siue post,
siue ante glorificationem cum veri-
tate carnis Christi stare possit istud
dogma de reali ipsius carnis pluribus
vel omnibus locis præsentia, quod
fortiter negamus, neque ex ista super
aquas ambulatione, vel ex eo quòd
ianuis clausis sit ingressus, & non re-
uoluto lapide sepulchri resurrexerit,
colligi vlla idonea consecutione di-
cimus. Primùm enim hæc miracula
in aquis ipsis non modò sub Christi,
sed etiam sub Petri pedibus solidatis,
& in parietis & sepulchri mole repen-
tè opificis sui corpori cedēte, potiùs
quàm in ipso Christi corpore edita

videntur. Deinde ut in ipso Christi corpore spectanda concedamus, ponderis corporei suspensio vel etiam ablatio, itemque ista corporea molis subtiliatio, quum corporis quantitatem minimè tollat, corpus non abolet, neque, ut in scholis loquuntur, contradictionem implicat. Sed neque quantitate siue circumscriptione carere verum corpus potest, quin corpus esse desinat: neque simul alicubi ut circumscriptum, alicubi ut non circumscriptum esse potest, quin simul corpus esse & non esse statuatur. Summa autem horum omnium hæc est; falsissimum esse istud realis cum pane & vino consubstantiationis dogma, utpote quo carnis Christi veritas aboleatur. Jam verò hoc etiam argumento longè gravissimo idem commentum refutatur, quòd analogiæ fidei planè repugnet, nedum ut illius defensores meritò nos ad fidei vim reuocent. Ascendisse supra cœlos carnem Christi, ibique nunc residere Scriptura testatur. Ergo quæri in terris
non

non potest. Alioqui non ascensio,
sed disparitio fuerit. Venire profecto
siue ascendere quispiam ed dici non
potest, vbi iam erat, aut inde abire,
descendere, abesse, vbi permaneat.
Quot igitur locis ista de Christo se-
cundum carnem nulla figurata locu-
tione dicuntur, tot irrefragabilibus
testimonijs vera corporis ipsius Chri-
sti à nobis ablatio cõfirmatur, & reale
præsentiæ illius in terris delirium, id
est, τῶν δοκῶν siue Marcionitarum
dogma refutatur. Illud autem quod
in nos regerunt, quum Christi car-
nem nunc in cœlis esse nec vsquam
alibi, cum Petro, imò cum ipsis An-
gellis dicimus, quàm absurdum est?
Christum, inquiunt, carcere sic con-
cluditis, quum tamen dextera Patris
ad quam sedet, id est, diuina potestas
& imperium sit vbique. Quid ergo?
quum in terris existens, cœlis abesset,
(nec enlm ed ascendisset vbi iam erat)
imò quum in vtero virginis, in præse-
pi fascijs inuolutus esset, & alibi nus-
quam, an erat carcere inclusus? Imò
quum

quum omne corpus suo loco, ipsaq;
 etiam res incorporeæ proprietate na-
 turæ suæ cōcludantur (sola enim Dei-
 tas infinita est) quid aliud ex istorum
 absurdissimo argumento conseque-
 retur, quàm carcerum & captiuorum
 plena esse omnia? Etiam si verò sessio-
 nis ad dexteram appellatione illud
 ipsum significari dicamus, quod sim-
 pliciter & absq; tropo dicit Apostol⁹,
 Christum accepisse (nempe quatenus
 homo est) nomen supra omne nomē,
 tamen non min⁹ ineptum fuerit o-
 mnipræsentiā carnis ex eo colligere,
 quàm si tam latè patere corpus alicu-
 ius Regis dicamus, quàm latè patens
 ipsius imperij fines. Sed præsens, in-
 quiunt, Christus omnia gubernat.
 nempe quatenus Deus est: nec pro-
 pterea discerpitur Christi persona.
 Nam etiam homo Christus ubique
 Dominus præsens est, nedum in Cæ-
 na, quanuis non in sese, sed κατ' ἄλλοις,
 nempe quatenus vna est persona, siue
 non in sese, sed in ea natura, Deitatis
 videlicet, à qua sic assumpta est, vt sit
 vnum

vnū cum ea ὁμοῦς ἡμῶν, sicut paulo
antē diximus. Ergo præsens quidem
est homo Christus, quum idem ipse
sit Deus Christus, nec ramen alibi nūc
est humanitas Christi quā in cœlis.
Dicitur Christus ascendisse in cœlos,
vt impleret omnia. Concedo, & hinc
colligo non impleuisse omnia prius
quā ascenderet, ac proinde falsam
esse definitionem illam vnionis hy-
postaticæ à gratia habituali desum-
ptam. Colligo & illud, si verē ascēdit,
nec prius illam carnem fuisse in cœlis
quā eō ascenderet, & in terris esse de-
sisse, ex quō inde in cœlos ascendit.
Sed, inquit, ascendit vt impleret o-
mnia. Ergo implet omnia. Imō p̄fecit
illud, cuius causa ascendit, id est, im-
pleuit vniuersum salutis nostræ my-
sterium, quod prēdixerant Prophete,
& cuius periodus, quod ad id attinet,
cuius exequēdi causa Christus venit,
ascēsiōne terminatur, sicut ab aduētū
in terras incipit. Sin verō malumus
hoc referre ad fructum, qui ascensio-
nem ipsius consequutus est, ex quō
videlicet

videlicet non ut seruus, sed ut Filius
regnum inijt, idè ascendit ut Spiritum
sanctum mittens, omnia Eccle-
sia suæ necessaria dona suggereret. As-
cendit enim ut donis homines cumu-
laret. Quod quum totidem verbis di-
cat Apostolus, quis sanæ mentis ho-
mo ijs credat, qui quod de officio re-
gni & efficacitate dictum est, ad i-
psam personam transferunt? ἀφ' αὐτοῦ
ἐγένετο ex discipulorum oculis. Fa-
teor. quòd si inde colligitur ista om-
nipræsentia siue multipræsentia, siue
omnimaieestas (Deus bone, quæ por-
tenta tam breui tēpore enata.) quid
ni de Philippo idem statuatur? Nam
& ille subito ex oculis Eunuchi sic
euanuit, ut etiam Azoti fuerit reper-
tus. Et quid Prophetis euenire in-
terdum consueuisset, ex discipulo-
rum Eliæ exemplo apparet. Vidit
Christum Stephanus. Ergo erat in
terris. Nego. Vidit enim è terris po-
situm in cœlis, ut narrat historia. Et
quorsum in cœlis videret, si ad latus
aderat in terris? Itaque non in ipso
Christi

Christi corpore, sed in oculis Stephani spectandum est hoc miraculum. Nec aliò respexit Ecclesià ritus ab omni vetustate vsurpatus, quo magna voce edicitur vt SVRSVM CORDA attollātur. Quorsum enim istud SVRSVM, si in ore & manibus habemus quod quærimus? Visus est Christus Paulo Damascum eunti. Respondet Augustinus in Psalm. 34. caput quod erat in cœlis clamasse pro corpore, quod erat in terris. Vidit Paulus Dominum quum oraret in Templo. Ergo fuit Dominus in ipso Templo. Vidit, sed *in visione*. Fuit ergo visio spiritualis, nec ad rem quicquam pertinet, quanuis falsum Paulus non viderit. quò etiam alia eiusdem Apostoli manifestè referuntur. Refugiunt denique ad Omnipotentiz latibulum. Et quum opponimus aliquid Deum non posse, statim in nos clamores tanquam in planè blasphemos & impios eiaculantur. Ego verò saltem hoc ab illis poposcerim, vt æque animo respondentes ferant, neque

neque tam impotenter in eos ferantur, quos uita saltē (Deo sit gloria) ab omni suspiciōe blasphemiae liberat. Si omnipotentiam Dei negat quisq; aliquid esse dicit, quod Deus nō possit, blasphemus certē fuerint, qui Deum dixerint falli, mentiri, mori nō posse. Imo, inquit, quum ista non sint potestatis alicuius, sed imbecillitatis, ideo hoc non est impotentem, sed potius potentissimum Deum facere. Et sanē ita est, quod iam pridem inter ceteros Theodoretus Eurychianis idem prorsus dogma hac ipsa prorsus ratione defendentibus respōdit. Hic ergo pedem figamus. Quod Deus qui ex nihilo fecit omnia, omnia penitus immutare atq; adeo solo nutu abolere possit, extra controuersiam est. At illud efficere, ut quod fuerit non fuerit, vel ut aliquid simul sit & non sit, vel simul tale sit & tale non sit, id verò non potest, quoniam ex duobus cōtradiatorijs alterum sit falsum necesse est, ipse verò quum Deus sit, mentiri, ac proinde cōtradiatoria sic uelle
aut

aut facere non potest. Idcirco mendacij quidem Deum, stultitię verò se ipsum arguit, quisquis Dei omnipotentiam isti commento prętexit, quò Christi corpus circumscriptum esse, & tamen (quo vnus infinitę naturę proprium est) pluribus simul locis simul re ipsa adesse, id est; finitum & infinitum, quantum & non quantum; corpus denique esse & non esse fingitur. Dico & illud, Quod esse immutabile Deus semel sine exceptione voluit, id ab ipso ne mutari quidem, nedum aboleri posse: quia deficere à semetipso non potest. Eiusmodi autem esse Christi corpus, vt perpetuò verum illud ac proinde circumscriptum esse oportuerit & oporteat, extra controuersiam pono. Dico & illud, Nec Deum à Deo creari, nec rem creatam in Deum cōuerri posse. quia si plures essent Dij, nec Deus esset cui æqualis esset alius creatus, nec Deus iste creatus esset Deus, quia Deum esse & temporis initium habere contradiatoria sunt. Caro igitur Christi

¶ F euadere

cuadere Deitas non potuit, nec proinde incommunicabilibus Deitatis proprietatibus donari, in quibus infinitum & ubique simul totum esse non postremo loco recensetur. Hoccine verò est Dei omnipotentiam negare, vel Plinij illius blasphemii impietatem sequi? Negat enim ille Deum posse mortales donare immortalitate, aut defunctos reuocare, quod non modò falso, sed etiam impiè dicitur. Idem negat ipsum sibi posse mortem consciscere, vel efficere, ut qui vixerit, non vixerit, aut ut bis dena non sint viginti. Et rectè negat, sed in eo foedissimè labitur, quòd hæc esse velit imbecillitatis argumenta, quum è contrario, idcirco hæc non possit, quoniam nec perire ipse, nec mentiri, nec mutari potest. Sed ecce tandem ad eos peruenimus, qui omnium æquissimi videntur, cæterisq; vitatis commētis, vnis illis Christi verbis nituntur, **HOC EST CORPVS MEVM, & HOC POCVLVM EST SANGVIS MEVS.** Credendum est, inquit, Christi

Christi verbis, quantumcunq; noua
 atque adeo carni sensibusque nostris
 incredibilia pronuntiantis. Concedimus. Sed qd si veritati & Analogia
 fidei minus consentanea videantur?
 nempe credenda quidem sunt, quum
 Filius Dei sit ipsa veritas: sed ita expli-
 canda, vt per omnia consentiant cæ-
 teris Scripturæ locis, & Christianæ fi-
 dei capitibus: quia quicquid ab istis
 vel minimum dissentit, falsum esse o-
 portet. Talem autem esse eam inter-
 pretationem, quæ vel transsubstan-
 tiationem vel realem consubstantia-
 tionem signorū & rei significatæ sta-
 tuit, pluribus est à nobis demonstratū.
 At si ponatur sacramentalis existentia
 rei significatæ, vt in ceteris sacramen-
 tis, ita etiā in hoc mysterio, seruatür
 carnis Christi veritas, & fidei analo-
 gia. Hæc demū igitur interpretatio
 est vt vera & orthodoxa recipienda.
 Sed, inquiunt, nullus est hic tropo lo-
 cus, & τὸ ἁπλῶς simpliciter seruādum.
 Quis verò nobis hanc regulam dicta-
 uit, quū illud satis constet, vsq; adeo
 27d F 3 vñtatum

vſitatum eſſe, de Sacramentis, quæ &
 ipſa figuræ ſunt, figuratè loqui, vt vix
 proferri poſſit diuerſæ locutionis ex-
 emplum? Ratio igitur fuit afferenda,
 cur quod in cæteris valet, in hoc vno
 non valeat. Sed agè propiùs hoc in-
 ſpiciamus, & ſingula institutionis
 verba expendamus. Primum quæro,
 quid velint demōſtrante illo prono-
 mine, Hoc, demonſtrari. Reſpondent
 Pontificij merè identicam eſſe enun-
 tiationē, ac proinde nihil aliud quàm
 ipſummet corpus oſtendi, veluti ſi
 dicas, Res iſta eſt meū corpus. Atqui
 necesse eſt id demōſtratum eſſe, quod
 acceptum & fractum porrigebat, pa-
 nem videlicet, quod Paulus expreſſit,
 quū diceret, Panis quem frangimus
 eſt corporis communicatio. & in al-
 tero membro adiectum τὸ σῶμα τοῦ
 κυρίου manifestè probat hominibus nō
 prorsus contentioſis τὸ τοιοῦτον idem valere
 atque οὗτοῦ ὁ ἄλλοτος. Et confiteor nul-
 lum hīc eſſe tropum, quoniam ſignū
 propriè explicari necesse fuit, ne falle-
 rentur. At noſtri antagoniſta, & quia
 bus

bus idem penè valet tropus quod hæ-
resis, quid respondent rogati? nempe
isto pronomine, Hoc, tum panem
tum corpus, id est, tum signum tum
rem significatam re ipsa & essentiali-
ter vnita declarari. Atqui (vt modò
dixi) Paulus ynám panis vocem vsur-
pat, & illud demùm certum est osten-
di quod acceperat & fregerat Chri-
stus. Num verò corpus quoque suum
acceperat & fregerat? Sanè si hoc ita
esse dixerint, non iam pependerit hæc
coniunctio realis à verbis institutio-
nis, quum iam antea quod Christus
acceperat & fregerat, non tantum pa-
nis, sed etiam corpus esset. Necesse
est igitur fateri, Hoc est corpus meum,
& Hic panis est corpus meum, idem
valere: quod non modò scribunt ve-
teres omnes locis innumeris, ac etiã
Lutherus passim, itémque Brentius
tum in syntagmate tum in Catechis-
mo, Selneccerus & Eberus totidem
verbis testantur. Quòd si volunt ni-
hilominus corpus etiam sic demon-
strari panis vnitum, ergo synecdoches

tropum admittant necesse est, ac proinde non sine tropo institutionem Christi intelligi. Sed & illud, cui sano homini persuaferint, corpus de pane simul & corpore absque altera synecdoche dici? Iam ergo duplicem tropum comperientur statuere, qui tamen horrendam hæresim esse clamitant Cœnæ verba per tropum intelligere. Iam veniamus ad verbum EST. Quū quicquid est non vno modo sit (scilicet quidem Esse in omnibus prædicamentis locum habet) obsecro, quum isti sic colligunt, Hic panis est corpus Christi, ergo est essentialiter corpus Christi: an non perinde loquuntur ac si dicerent, Iste est animal, ergo est homo? Et rursum, quum sic colligunt, Hic panis est corpus Christi, ergo, Hic panis est corpus Christi, non absens, sed præsens: an minùs ineptè ratiocinantur? Corpus autem, quod substantia est, quum dicunt non posse aliter quàm substantialiter pronuntiarì, debuerunt Pontificijs hoc relinquere, idcirco transsubstantiationem

nem panis inuicere coactis, vt qui viderunt disparata, non posse mutuo prædicari, ac proinde falsam esse enunciationē, Panem esse corpus, nisi posita panis ipsius vel annihilatione, vel mutatione in corporis substantiā ἐτερογενῶ. Itaq; soli isti τὸ ἕκτομ feruant, & quidem ineptissimè. Hi verò, de quibus nunc ago, quanuis verbo tropum omnem repudiant, re ipsa præter illos duos tropos, nempe Synecdoches repetitæ, alium quendam eumque prorsus admirabilem inueniunt, quum idem volunt significare, Hic panis est corpus meum, atque Corpus meum re ipsa præsens adest cum, vel in, vel sub hoc pane. Certè qui hac posteriore formula vtitur, non quidnā sit corpus, sed vbi sit corpus declarat, ac proinde verbum Est, nō in Substantiā, sed in prædicamēto Situs vsurpat. Iam ad ipsum Corporis vocabulū accedo. Accusamur quòd pro verò Christi corpore tradito pro nobis, corpus nescio quod typicum siue symbolicum, siue etiam phanta-

fictum substituamus, quum Corpus dicimus dici de pane, nō quod panis sit ipsummet corpus, sed quod sit symbolum veri illius corporis pro nobis traditi. Hocine verò est fictitium corpus Christo affingere, ut isti calumniantur, ac non potius ostendere, quo sensu verum illud unicum corpus de pane dicatur, nempe non quatenus panis est, sed quatenus est corporis illius sacramentum? Itaque omnes istae interpretationes, quas ille putidus calumniator Illyricus ut repugnantes exagitat, Hic panis significat sacramentaliter, vel est sacramentaliter corpus Christi, & Hic panis est sacramentum corporis Christi, vnam eandemque per omnia sententiam exprimunt. Corpus autem pro ipso corporis signo passim à veteribus quibusuis orthodoxis usurpari, velint nolint necesse est nostri aduersarij fateantur, quum ab illis corpus Christi fieri, confici, frangi, consumi dicitur. at cur non etiam, quum in os intrare dicitur? Deniq; quæ hæc est φιλονεικία?
panem

panem esse corporis Christi Sacramē-
tum, quum inficiari non ausint, cur
hanc interpretationem non ferunt?
nempe quoniam vellent dici præsen-
tis corporis sacramentum. Non igi-
tur fuerit controuersia de horum ver-
borū interpretatione, in quibus nul-
la est neque præsentia neq; absentia
mētio: sed duntaxat de eo quæretur,
Sítne præsens an verò absens illud
corpus, cuius ille panis sacramentum
esse dicitur: quam controuersia mi-
ror, quānam tandem ratione possint
isti ex illis verbis, Hoc est corpus meū,
definire. Sed agè ad alteram institu-
tionis Cœnæ partem transeamus. ce-
dò igitur quid poculi nomine intel-
ligitur? nempe ipsorum confessione,
id quod poculo continetur: vinum
videlicet, ac præterea, vt ipsi volunt,
sanguis ipse Christi. Illud concedo,
istud nego ijs ipsis, quas antè dixi ra-
tionibus fretus. Siue tamen hoc so-
lum vinū, siue vnà cum vino sanguis
etiam ipse demonstratur, necesse est
istos tam capitales troporum hostes

metonymiam continentis pro contento agnoscere, & eundem illum eiusdem synecdoches tropum, quo fiat ut vinum & sanguis, sanguis esse dicantur. Iam verò quî tandem absq; tropo foedus ipsum id esse dicetur, quo interueniente foedus sancitur? Sed illud præterea ex eis libèter quaesierim, si seruato vsque adeò præcisè ~~quod~~ ^{quod} ~~pntw~~ ^{pntw} realis illa cōsubstantiatio statuatur, quînam non sequatur, non modò distinctis, sed etiam reipsa separatis signis, reipsa quoque corpus à sanguine separari? Sæpè verò cogitâti mihi cur tandem veluti totius nostræ religionis præcipuum caput ista realis consubstantiatio tantopere à nōnullis vrgeatur, nihil sanè nisi refutatu facillimum venire in mentem potuit. Nisi, inquiūt, præsens ipsum corpus & ipse sanguis adesse manibus etiam & ore accipiendum credatur, vacua & inania signa fuerint panis & vinum. Siccine verò? Ergo fuerint omnia Patrum, ante reipsa creatam Christi carnē, Sacramēta inania, signis,

signis, inquit Augustinus, diuersa, re-
paria. Re verò cuiusmodi? nempe
Christo. Petra enim illa spiritualis, id
est, (vt idem scriptor explicat in Psal.
77.) spirituale aliquid significans, erat
Christus: & eandem atque nos escam
illi ederunt, & eūdum potum hause-
runt, Christū videlicet nasciturum, vt
nos iam natum. Quàm igitur falsum
est euacuari signa, nisi re ipsa præsens
res significata cum signo copuletur?
Imò num signum est inane aqua Ba-
ptismi? & tamē re ipsa sanguinē Chri-
sti cū aqua consubstantiari neminem
adhuc audiui, qui diceret. Nempe, in-
quiunt, quoniam nō dixit Dominus
hanc aquam esse suum sanguinem.
Esto. At illud interea efficitur, nō exi-
nari sacramentum, etiam si alibi
signum, alibi res significata extiterit,
modò verè vtrunque donetur. Et de
hoc quidem tertio capite, id est, de
signi cum re significata coniunctione
sacramentali hætenus dictum esto.
Summa autem veræ & orthodoxæ
sententiæ hæc est, Sacramentalem

cam

eam esse coniunctionem, qua fit, vt
ex diuina institutione, quod signis
adhibitis significatur, quantumuis
procul nunc absens (nempe Christus
ipse secundum carnem) tam verè tamè
Spiritus sancti virtute & spiritali eo
quem mox dicemus modo fruendum
præbeatur, quàm verè signa ipsa ocu-
lis cernuntur, manibus tanguntur, &
ore percipiuntur. Iam verò tandem
ad quartam & vltimam quæstionem
accedamus, Qualis sit nimirū & ipso-
rum signorum, & rei significatæ sum-
ptio. De signorum igitur acceptione
nulla est controuersia, quin sit natu-
ralis & externa, vt quæ corporeis in-
strumentis manifestè à quibusuis ac-
cedentibus peragatur. Res autem si-
gnificata, Christi videlicet vera illa
caro & ver⁹ ille sanguis, sicuti adsunt
& præbentur, ita etiam sumuntur.
Adsunt autem præbenturque menti
& fidei, vtpote quæ nunc, vti diximus,
non sint in terris, sed in cœlis, itaque
nō nisi mente & fide vicissim sumun-
tur, rectè dicente Augustino, Quid
paras

paras os & ventrem? Cibus hic nō est
ventris sed mentis. Crede & mandu-
casti. Hinc autem & illud efficitur,
quosuis quidem accedentes (sicuti
idem scriptor loquitur) corpus Do-
mini, id est, corporis Domini Sacra-
mentum, panem illum videlicet, su-
mere, at solos fideles Corpus Domi-
num, id est, Christū ipsum sacramēto
significatū percipere. Hic verò duplex
nobis incidit cum illis antagonistis
controuersia. Volunt enim illi ore
quoque percipi rem ipsam significa-
tam, id est, carnē ipsam & sanguinem
ipsum Christi, idque, quod necessariò
consequitur, tum à dignis tum ab in-
dignis percipi. Nos hoc vtrunq; per-
negamus. ac prius quidē illud oralis,
quam vocant, perceptionis commē-
tum ijs testimonijs Scripturæ oppu-
gnamus, quibus præsentia illam realē
rei significatā expunximus. De poste-
riore verò sic differimus. Vt vniuersa
Scriptura euoluatur, nusquam inue-
nietur alia quàm vnius fidei manu
Christum in verbo siue nudo siue Sa-
cramentis

cramentis veluti vestito apprehendi. Hic quærunt, quid igitur amplius in Cœna quàm in quotidiana prædicatione verbi accipiat, si vnica spiritalis perceptio sufficit : &, si nihil amplius in illa quàm in ista percipitur, quorsum Cœna fuerit instituta. Respondemus nihil sanè aliud in sacramentis quàm in simplici verbo præberi, & à credētibz percipi. Quid enim amplius quàm Christum ipsum cum omnibus ipsius donis vel nobis largiri Pater, vel accipere ipsi à Patre cœlesti possumus? Christo autem ipsi per fidem in simplici quoque verbo nos vniri non illa tantùm Christi verba ostendunt, Ioan. 6. Quisquis manducauerit carnem meam, & biberit sanguinem meum, &c. quæ pati non possunt antagonizæ de alia quàm de verè spiritali Christi perceptione in verbo intelligi : sed illa quoque expressa, Ego & Pater veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Et illa, Manete in me : quum tamen nōdum esset instituta Cœna Domini : & illa,

Vt

Vt vnum sint, sicut tu & ego vnum sumus. Et vno verbo absoluiam, si sola Christi membra seruantur, necesse est fateri nos Christo per fidem verè inferi, etiam antè quàm ad Cœnam accedamus. adeò vt ad Cœnam nemo ritè accedat, nisi qui iam per fidem tum in Baptismo tum in verbo factus est Christi membrum, ac proinde cum Christo ipso est vnitus. Nec propterea consequitur superuacaneam esse Cœnæ institutionem, qua minimè quidem primùm, sed tamen magis ac magis in Christo coalescimus. Quem enim iam possidemus, adhuc quotidie nobis quærendus est: & quo plura ac fortiora sunt obiecta, eò magis excitatam fidē par est tanto efficaciorē reddi. Alioqui quid isti concludunt, quod nō liceat ex ipsa prima Cœnæ Domini celebratione aduersus eiūdem repetitionem colligere? Nam certè si superuacanea Cœna Domini statuitur, eò quòd nihil in ea percipiamus, quod non antea in verbo & Baptismo sum-
pserimus,

pferimus, illud quoque efficitur in-
utile esse denuò ad Cœnam Domini
accedere, quàm nihil amplius accipias
secundò vel sæpiùs accedens; quàm
id ipsum quod iam apprehēdisti quū
primùm eò accederes. Sed, aiunt, da-
tur quibusuis non solus panis, sed pa-
nis, qui est Sacramentum, alioqui fru-
stranea essent Christi verba, Hoc est
corpus meum. Concèdo. Sed nego
consecutionem; Datur quibusuis v-
trunque, ergo à quibusuis vtrunque
accipitur. Porriguntur enim duo; v-
num corpori, alterum menti: vnum
corporis instrumēto vel ad vitam vel
ad mortem: alterum fide non nisi ad
vitam apprehendendum. Quid mirū
est igitur, duobus diuerso instrumen-
to accipiendis, quantumuis eodem,
vt loquuntur, actu præbitis, vnum à
quibusuis corporis organum cōmu-
ne afferentibus accipi, alterum nō nisi
ab ijs, qui alterū illud spirituale vni-
cūmque Christo ipsi apprehendendo
aptum instrumentum afferant, perci-
pi? Et hīc rursus vididete, obsecro,
quanta

quanta sit vis veritatis. Qui pro indignis tam peruicaciter; & certè nullo Ecclesiæ fructu, cõtendunt (quersum enim de illis tantopere laboramus?) tamẽ distinguunt inter indignos nõ satis Christianè viuentes, aut alioqui non satis ad Cœnæ sumptionem præparatos, qui tamen Christi quoq; carnem accipiant, idque ad exitium nisi resipuerint: & eos qui planè sunt impij & infideles, qui nihil præter signa percipiant. Atqui si vera est illa realis consubstantiatio, quicunque signa sumunt, sine vlla prorsus exceptione, imò (sit honos auribus, neque hoc quisquam vt blasphemè dictum accipiat) ipsæ panem illum edentes, & vinum illud haurientes bestia, Christi quoq; carnem & sanguinem sumpserint. Excipiunt indignos dici reos corporis & sanguinis Domini. Concedimus. Num verò quòd indignè corpus & sanguinem sumpserint? nequaquam: sed quòd indignè ex pane illo ederint, & ex illo poculo biberint, siue quòd corpus Domini non

dijudicarint. Redundat enim in rei significata & oblata contemptum, illa indigna sacrorum symbolorum usurpatio, quum reus etiam maiestatis Caesaris censetur, qui Caesaris statuum vel imaginem per contumeliam violarit. Itaque rei sunt corporis & sanguinis Domini, non quae acceperint (nisi ut sepe occurrit apud Patres, Corpus pro corporis signo acceperis.) sed quae incredulitate sua reiecerint. Et enim separari a uirifica illa sua uirtute Christus ipse non potest, proinde a quocunque percipitur, (petitur autem a solis fidelibus) eos necesse est, sicut ipsemet clare testatur, ab aeterna morte liberari. Et quum isti contra excipiunt, ad iudicium quoque dari Christum, ipsa quidem audientium culpa, fatemur id quidem, sed incredulitate repudiatum, non autem fide receptum. Quod denique idem existimant non posse uere Christum ipsum communicari, nisi manibus etiam & ore re ipsa apprehensum, ac proinde non ipsiusmet Christi, sed tantum

tantum *ἡ ἑστία καὶ κοινὸν* à nobis poni, age etiam expendamus. Primum igitur sciendum, quum corporalem manducationem tollimus, ut spirituales ac mysticas statuamus, non de re ipsa quæ communicatur, sed de communicationis modo utrunque hoc intelligi. Neque enim dixit Christus, Hoc est mortis meæ meritum aut beneficium, sed, Hoc est corpus illud meum traditum pro vobis. Nec arbitramur ipsummet Christum minus incito separari à sua efficacia, quum de spiritali alimonia quæritur, quàm si quis inficeretur oportere à nobis ipsummet panem comedi, & ipsummet vinum bibi, ut postea corporale nutrimentum inde hauriamus. Sed hunc participationis modum dicimus non esse corporalem, neque corporeis instrumentis peragi, sed spirituales & mysticas, utpote qui sola fide peragatur, rem oblatam in verbo & Sacramentis amplectere. Quod si fieri hoc possent, gentes propter tantum locorum intervallum, desinant nos tandem

impietatis accusare, quasi Dei omni-
 potentiam negemus, aut ex humanæ
 philosophiæ regulis de isto mysterio
 iudicemus, Fatemur tamen locū huic
 obiectioni fore, si per κοινωνίαν intelli-
 gatur quædam corporis Christi cum
 nostro realis applicatio seu permix-
 tio, siue totius cum toto, siue partiū
 cum partib⁹, vt sit Ecclesia reipsa cor-
 pus ex innumerabilibus credentium
 corporibus cū Christi corpore reipsa
 conflatis veluti ferruminatum. Sed
 apagè à nobis istud portentum. Quis
 enim corpus hoc ex ista κοινωνία con-
 surgens, & ad vitam spiritualem pe-
 nitus pertinens, mysticum esse non
 intelligit? Verè igitur sed spirituali
 modo & mysticè vnū per fidem cum
 ipsomet Christo simus, vt ex ipso vera
 in nos vita diffluet: & sicuti membra
 ista cum anima naturaliter iūcta inde
 sensum ac motum recipiunt, ita nos
 spirituali inexplicabiliq; modo (ma-
 gnum enim est, vt ipse Paulus excla-
 mat, istud Christi & Ecclesiæ spiritua-
 lis connubij mysterium) in Christo
 viuamus

viuamus ipsius Spiritu acti, & ipse in nobis suam *ἐνέργειαν* exerat. Hoc cunctum verò est cōmunicationem ipsi⁹ Christi tollere, ac nō potius verè diuinam ac cōelestem statuere? At si cum istis oralem illam statuas, non sanè fuerit stupēdum aut insigne quippiam ista communicatio. Quid enim est magis naturale & cōsuetum, quàm vt quippiam reipsa præsens, si nobis edēdum tradatur, manu accipiamus, & ore deglutiamus? Sed nos, licet nunc in terra & non alibi positos homunciones, nīhilominus verè ac reipsa fieri carnis & sanguinis ipsiusmet Christi in cōelis ac non alibi nunc secundū carnem residentis membra, & inde æternæ vitæ succum reipsa haurire, nō obstante tanto locorum interuallo, id verò omnem humanum captum superat, éstque illustre tum veritatis tum omnipotentiae Dei testimonium. Atque ita etiam eorum calumniæ respōsum esto, qui sacrum hoc mysterium claustrum à nobis in imaginarium spectrum transformari, quum menti ac

fidei totū hoc tribuimus. Nam si hoc verè concludunt, qd̄ superest vt Christianorum quoq; Baptismum phantasma quoddam inane esse dicamus, & imaginariam eorum salutem qui prius intereant, quàm Cœne Domini interesse potuerint? Quod si naturalis ipse intellectus & assensus vsque adeo efficax est, vt his facultatibus adiuti tot rerum periti euadamus, nō hoc effecerit in nobis fides, excellens illud Spiritus sancti donum, vt quod fide accipiendum offert Deus, hoc ipsū verè ac re ipsa quantumuis longissimè positum apprehendamus? & quum Solis quantumuis procul positi calore orbis vn̄uersus vegetetur, non poterit scilicet Christus, carne ipsius & sanguine in cœlo permanentibus, vsque adeo verū nostrum esse mysticum caput, & eternæ vitæ succū nobis instellet? Sed de istis hactenus dictum esto. Vult autem pluribus hæc vobis, Fratres, explicare, aduersus maleuolorum calumnias, vt cognita Ecclesiarum nostrarum orthodoxa doctrina,

doctrina, nemo eorum qui ad hanc
Ecclesiam accedunt, coetus nostros
ac praesertim sacram synaxin intra
paucos dies celebradam refugiat: sed
ut potius religiose omnes sacrū hoc
epulum celebremus, Deum precati ut
turbulētos spiritus compescat, rectē
sentientes confirmet, det nobis om-
nibus denique ut in ipso vnanimes
vitam in hoc seculo innocentem exi-
gamus, ac tandem in aeternā quietem
recipiamur a Domino nostro Iesu
Christo, cui laus sit & gloria cum
Patre & Spiritu sancto in se-
cula seculorum,

Amen.

